

B E V E Z E T É S

1986-ban beadott pályamunkánk /Megélhetési lehetőségek Zamárdiban a két világháború között/ bevezetőjében említett, milyen nagy fába vágtuk fejszénket. Mindig újabb és újabb összefüggésekre találtunk; ez arra az elhatározásra birt akkor bennünket, hogy megkezdett gyűjtőmunkánkat folytatjuk. A Megyei Múzeumtól kapott változásvizsgálat-tervet figyelembe véve dolgoztunk tovább. Hogy a megadott szempontok mindegyikét teljes mélységben feltárjuk, ahhoz két év nem elegendő - főfoglalkozás mellett.

/Nem akartuk, hogy a dolgozat terjedelme túllépje a bírálók olvasási tűrőképességét. Így is meghaladja a tőlünk megszokott 20-30 oldalt./

Szakkörünk tagjai érdeklődésüknek megfelelően választottak a továbbgondolásra javasolt résztémák közül.

Az I. fejezet írója teológiát végzett, a másodiké történelemszakos tanár - mindketten községünk szülöttei. Bor Ferenc állomásfőnök évek óta foglalkozik vasúttörténettel, így ésszerűnek látszott, hogy gyűjtéséből kiválassza a Zamárdira vonatkozó anyagot. A IV. fejezet Csalog Zsolt kérdőíve alapján íródott. Jómagam - nem vagyok e táj szülötte - inkább csak a karmester szerepét játszom: igyekszem előcsalni és összehangolni a rejtett értékeket.

Munkánkat nem fejeztük be - erre a cím is enged következtetni - , csak pontot tettünk ^{egy fejezet} végére ...

I. VALLÁS ÉS ERKÖLCS A XX. SZÁZADI ZAMÁRDIBAN

Egy község, egy település közösségének általános emberi arculatát a kialakult életforma, szemléletmód, hagyományok és szokások, magatartásformák sokrétűsége határozza meg. Az általánosságok mellett minden helység lakossága képvisel valamiféle karaktert, ami persze az idők folyamán változhat is. A modern kor, a tömegkommunikációs eszközök térhódítása a különbségek elmosódásához, illetve csökkenéséhez vezetett, de szerencsére nem abszolút mértékben. Zamárdi község lakosságának erkölcsi arculatát, a bevett szokásokat, az általános, az élet fontosabb dolgaira vonatkozó szemléletmódot úgy határozhatnánk meg, hogy az sok tekintetben ma is a múltat őrzi, de minden korban felfrissült valami újjal, sohasem volt befelé forduló, s különösen a századforduló, vagyis az idegenforgalom megindulása óta erősen nyitottá vált. Mondhatnánk így: hatottak a modern eszmék a gondolkodásban és a divatban egyaránt, de a közösségre leginkább jellemző viselkedési formákat csak részben tudták megváltoztatni. Ami a változásokat jelentheti a tudatban, a gondolkodásban, a szokásokban és az életmódban, illetve az utóbbihoz kapcsolódóan az erkölcsi szférában, főleg négy, történelmi volumenű, de mindenképpen sorsfordító jellegű korszak hozta létre: 1./ idegenforgalom a századfordulótól kezdődően; 2./ a háborús körülmények /különösen a II. világháború/; 3./ a földosztást, majd

az 1948-as fordulat évét követő nagy országos népmozgás és gazdasági mobilitás ; 4./ az 1959-ben végrehajtott tsz-szervezés.

Úgy gondolom, az erkölcsi élet megítélése a fent leírt többi fogalomból következik, mégis külön is beszélünk kell róla; elsőként a vallásról.

A szabad és az ateista eszmék eluralkodása, a nagyon erős szekularizáció és az egész magyar társadalmat szinte deformáló erővel sújtó anyagiasság térhódítása ellenére azt kell mondanunk, hogy Zamárdi lakosságának életében még mindig jelentős - ha nem is meghatározó - szerepet tölt be a vallás. A visszaesés ugyan itt is igen erős - ezt később a statisztika tükrében látni fogjuk - de a nagy ünnepeken /karácsonykor az éjféli mise, húsvét előestéjén a feltámadási körmenet, úrnap körmenet, elsőmise-bemutató, elsőáldozás, bérmálás/ még mindig tömegek mozdulnak meg; a szakrális eseményeken a rendszeresen templomba járó népességnek a többszöröse jelenik meg. Sokan elmaradásuk ellenére is rendszeresen fizetik az egyházközségi hozzájárulást, kimutatván, hogy valamilyen formában még odatartoznak. Ezek között, persze, vannak olyanok is, akik ezt az anyagi támogatást csak azért fizetik be, hogy őket, illetve családtagjaikat egyháziilag temessék el. /Uralkodó ugyanis az a nézet, hogy a társadalmi temetés csak afféle elkaparás, elföldelés./ De nem ez a jellemző, hanem inkább a közömbösség, a restség, meg hogy sokan még az ünnepeken is dolgoznak.

Zamárdin jelenleg három - közösséget képező - felekezet van: katolikus, református és evangélikus. Én eddig meghatározóan csak a katolikusról beszéltem, s nincs szándékomban levegőnek tekintetni a másik kettőt. Beszélek róluk is, de tény, hogy Zamárdiban a katolikusok 90 %-nál is nagyobb többségben vannak, egyházközséget csak ők képeznek, így, ebben a vonatkozásban elsősorban róluk kell beszélni.

Zamárdi ősi katolikus község, s feltételezhetjük, hogy keresztény múltja visszanyúlik a római időkig. A hetvenes évek elején részben feltárt IV. századi temetőben ugyanis keresztény csontvázat is találtak. Egyházaszamárd plébániája Árpád kori alapítású, de a XIV. században már a pápai tizedbe adózó papja volt Balatonmelléki Zamárdinak is. Az 1740-es újratelepítés után a hajdani tihanyi végvár szerzett joga alapján a bencés apátságnak juttatott község az akkor köröskörül református hiten lévő környék lakosságától eltérően kizárólag katolikusokkal népesített be, s ezen homogenitását szinte a századfordulóig megőrizte. Letelepült zsidó kereskedő családokról ezen időktől van tudomásunk; ők ekkor az ádándi anyaegyházhoz tartoztak. E kortól kezdődik a református és evangélikus családok megjelenése is a község területén. Ez utóbbiak közt egyaránt találunk szellemi foglalkozású, iparos és az agrárproletár réteghez tartozó embereket. Tényleges vallási közösségbe szerveződésük csak a háború után történt meg. Ma mindkét felekezetnek van imaháza, melyben havonta egyszer tartanak istentiszteletet.

a reformátusok jelenleg a balatonendrédi, az evangélikusok a siófoki egyházközséghez tartoznak.

Felekezeti összeütközésekről nincs tudomásunk. A reformátusoknak a katolikus - ma már egyetemes jellegű - temetőben külön részük van, őket kívánságra vagy a plébániatemplomban vagy a Petőfi utcai kistemplomban kiharangozzák.

A Zamárdiban egészen vagy félig honos /nyaralóval vagy penzióval, stb. rendelkező/ zsidó családok sorsa szomorúan alakult. Az öreg kereskedő házaspár - Róth Mór és neje, Kremsier Netti - már Auschwitz felé útközben elpusztult, mások, mint a nevezetes Ladányi, a Körner, a Berger családok és mások sohasem tértek onnan vissza. /Kivétel: a Ladányiak két nőtagja./

A zamárdi katolikus egyházközség mindmáig intenzív életéről szólva azt kell mondanunk, hogy annak ilyenné fejlődésében a homogenitáson kívül jelentős szerepe lehetett annak is, hogy ide - bencés plébánia lévén - szerzetes papokat delegáltak, s ezek közül jénéhányan pihenőbe vagy nyugállományba helyezett gimnáziumi tanárok voltak, tehát képzett, művelt és erősen elkötelezett emberek. Gondolunk itt például Laki Benőre és Szarka Valérra, akik a kultúra terén is oly sokat adtak a községnek, akiknek tevékenysége erős hatással volt a nép lelkiületére. Laki Benő kezdeményező és szervező munkájának köszönhető 1934-ben az akkor messze földön legmodernebb és legnagyobb kultúrház, és a valamilyen huszadrangú műértékű szobor helyett a temető szomszédságában neobizánci stílusban emelt Hősök Kápolnája.

Emlékezetesek Szarka Valér számtan- és fizikatanárnak az olvasókörben tartott, mindig nagy hallgatóságot vonzó előadásai mindenkit érdeklő tudományos témákról, és emlékezetesek a nagyteremben tartott népfőiskolai jellegű előadások, kitűnő előadókkal, kik képesek voltak a nép nyelvén fontos dolgokról érdemben szólni.

A vallásos világnézet ma más értékelésben áll előttünk, mint mondjuk 40-50 évvel ezelőtt. Nem szólhatunk erről érdemben, mert ez hatalmas téma, de az tény, hogy ma már kevésbé hat a megszokás, és semmi értelme sincs a szemforgató ájtatzkodásnak. A vallásos magatartáshoz nem tapadhat evilági érdek. Fogalmak és értékek devalválódásának és újra felértékelődésének vagyunk tanúi, mikor is a statisztikai adatok nem mindig a tényeket rögzítik, s nem adnak eligazító képet az igazság és a valódiság viszonyáról. A gondolkodásban ismét hatni kezdett az állandóság utáni vágy, az örök és megtartó eszmék keresése. Ennek vetületei tükröződnek Zamárdi község társadalmának körében is, de a megrázkódtatás és a kiábrándultság talán éppen a hagyományok erősebb megtartása és a biztosabb valláserkölcsei talapzat miatt nem olyan erős, mint azt az országos átlag mutatja.

A kép azért is érdekes, mert e szerzetesi plébánia népe a múltban sem a bigottság, sem a lelki kényszer szellemében nem volt vallásos. Bár a régebbi időkkel illetően a megszokást és a hatalom természetéhez való alkalmazkodást nem lehet kiktatni, tényként állapíthatjuk meg, hogy e község

népét mindig egyfajta büszkeség és lélekben való be nem hódolás jellemezte; még a jobbágyidőkben is valami olyan, hogy ők alávetettek ugyan, de nem cselédek. Sorsukat megértők, de abba soha bele nem nyugvók; a magyar nép legjobb hagyományainak hordozói is voltak ezen minőségükben. Ismerjük felszólalásaikat a kérdést illetően még a jobbágyidőkből. /Volt olyan eset, hogy - szabadkölözésük lévén - terheik jogtalan felemelése miatt el akarták hagyni a falut: „ ... egy lábíg felkelünk és elmegyünk más uraság szárnyai alá ... ” - írták a pannongalmi főapátnak 1760-ban, s el is mentek volna, ha nem könnyítenek terheiken./ Későbből is számos dolog szól emeltfejjű magatartásukról. Előfordult, hogy a kilengést elkövető csendőrt sötétben meglesték és megverték; soha nem árulta el senki, ki a tettes. Nem mindenki kapta le a sapkáját, ha a favágást osztó nagyhatalmú erdőmérnök hintója megállt a tisztáson várakozó emberek előtt. Mikor ezt a mérnök szóvátette, volt olyan ember, aki bátran válaszolt: „Úgy tudjuk, annak kell előbb köszönni, aki odamegy valahová!”

Lehet, ez az ember azon a télen nem kapott vágást, de megnőtt sorstársai szemében. Jóllehet, ez a bátor kiállítás

nem volt általánosan jellemző, de mindig jelen volt a falu társadalmában. Ismert, milyen kemény passzív ellenállást tanúsított a lakosság a nyilas uralom idején, de ez jellemezte a Tanácsköztársaság, s majdan a Rákosi-éra alatt is. A bosszúállás sem volt divat, feljelentő csak ritkán akadt a törzslakosság sorai között. 1919-ben három napra nyolcvan fehér tiszt szállta meg a községet, de csak az egyetlen volt vöröskatonát verték meg, a direktórium tagjait nem jelentették fel a falusiak, pedig bőven voltak túlkapások, s évtizedekig folyt a vita, hogy ki vitte ki a keresztet az iskolából. Ezek az emberek azonban közülük valók voltak, szinte kivétel nélkül fiatalok, gyilkosság itt nem történt, úgy gondolták hát, hogy ezeket a forrófejű embereket hagyni kell, hogy magukhoz térjenek. Később, a Horthy-korszakban Gajdesz kőművesről mindenki tudta, hogy kommunista, de erről nem beszéltek. Ennek az embernek mindig volt munkája, hallgatagsága senkit sem zavart, a vele dolgoztatók falusiak kivitték neki az egy üveg bort, s magára hagyták ... ha neki így jó, hát legyen ... Tudták, hogy az ugyancsak magának való Fehér István miért nem jár templomba, de talán soha senki nem tette szóvá. Úgy vélték, ez az ő belső ügye. Ő s a volt direktórium tagjai közül 1945-ben senki sem lépett be az MKP-be; a megvert vöröskatoná, B.Lajos igen, Gajdesz kőműves is, ez utóbbi azonban a Rákosi-rendszer idején depresszióba esett, és hamarosan meg is halt.

Említettem, hogy a kommun alatt kivitték a keresztet az

iskolából. Ezért s talán hasonlók miatt már a Horthy-uralom idején egyszer a nagymisén prédikáló Laki Benő plébános súlyosan sértő megjegyzést tett a zamárdiakra. Hogy ezt eltűrték ... ekkor a templomot zsúfolásig megtöltő nép háromnegyed része sarkonfordult, és elhagyta a szent helyet. Vannak, akik azt mondják, hogy a megdöbönt pap e sértést talán éppen az említett építkezésekkel igyekezett jóvátenni. Az esetet pedig említettem meg, hogy illusztráljam az itteni nép önérzetes magatartását.

Mindezek fényében kell tehát néznünk azt, hogy milyen volt erkölcsében, gondolkodásában ez a nép, hogy mennyire nem a bigott vallásosság volt a jellemzője - persze, ilyenek is voltak - hanem inkább valamiféle évszázadok óta hordozott felelősségtudat az örök értékek iránt. Az elődöktől, apától, anyától átvett ősi imádságok szavai - amiket nem lehetett nem megtanulni - , az együtténeklés a templomban vagy körmeneteken, az ünnepek mással nem helyettesíthető hangulata, s az önmaga elesettségét mindig érző, a természettel együttélő ember nagy-nagy bizalma a Mindenhatóban, aki az ő népét nem hagyhatja cserben. Mindenesetre a vallásosabb lelkület kiteljesedése a két háború közötti időre tehető, de ezt a magatartást a maga leszűkült mivoltában tart a mai napig. Ez eredményezte, hogy Zamárdi község lakossága nem egészen 50 év alatt nyolc papot adott a katolikus egyháznak, hogy a jóteköny célú gyűjtések itt egyházmegyei szinten mindig kiugró eredményeket hoznak. Az egyházközség népe ügyel arra, hogy

a XVIII. században épült műemlék temploma mindig rendben legyen, különös gondot fordít egyéb szakrális helyeire, így a szántódi - ugyancsak műemlék - Kristóf kápolnára, összefogva a Műemléki Felügyelőséggel, a SIOTOUR-ral, a Néprajzi Intézet munkatársaival, a megyei hatóságokkal és a zamárdi tanáccsal.

A zamárdi temető híres rendezettségéről; halottainak emlékhelyét kegyelettel gondozza a lakosság. A Hősök kápolnájában, mely most egyúttal ravatalozó-hely, mindenszentekkor meggyújtják emlékező gyertyáikat az élők a különböző harctereken elesett katonák emléktáblái előtt. S nemcsak az I., de a II. világháború idegen földben nyugvó áldozatainak emléktáblái előtt is.

A két világháború között, s a másodikat közvetlenül követő években erős és aktív ifjúsági szervezetek működtek a községben. A levante egyesületben minden héten volt a foglalkozáson belül erkölcsi oktatás. A harmincas évek végén és a háború alatt egy női egyesület, a Kalász fogta egybe a falu leányait. 1945-ben alakult meg a Katolikus legényegylet, a KALOTT, mely pezsgő ifjúsági életet teremtett, számos szín-darab, műsoros est, anyák napja, gyermekműsorok, tánciskola, b á l o k rendezésével. A két háború között az iskolások körében működött a Szivgárda. A háború után közvetlenül alakult meg a CREDO egyesület felnőtt férfiak számára, tisztán vallási célzattal.

1948 - a fordulat éve - mindezen szervezeteknek megszűnését

és a vallási élet visszaszorítását hozta, illetve indította el. Az 1949-ben életbe léptetett új alkotmány értelmében az állam és egyház külön-vált, a vallásoktatás fakultatívvá vált, a felekezeti iskolákat államosították. Zamárdiban az iskolaigazgatót, aki egyben a KALOT vezetője is volt, leváltották, majd elhelyezték a községből, mást, az új irányzatnak elkötelezettet neveztek ki. A templomon kívüli szakrális cselekményeket korlátozták, a körmenetek megtartását engedélyhez kötötték, több ilyen betiltottak. Az andocsi búcsújáróhelyre való menetelt, melyet a zamárdiak két évszázadon át minden évben áldozócsütörtök alkalmából tartottak, megtiltották. Ügyeletes emberekkel figyeltették a misén a prédikációkat, főleg pedig azt, hogy a különböző munkahelyeken dolgozók közül ki vesz részt az istentiszteleten; az ilyen embert elmaradottnak, sötétségben botorkálónak titulálták, aki az ellenség uszályába került, mert a nép ellenségeivel, a fekete reakcióval cimborál. A pedagógusokat válaszut elé állították: vagy az iskola, vagy a templom. Volt, aki az utóbbit választotta: Raksányi Márta tanítónő nyugdíjba-meneteléig szerény kántori fizetéséből éldegélt. A paraszti néppel azonban nem lehetett mit kezdeni; ezek az emberek, miután meghallgatták a „bádogembert” /a tanácsháza tetején elhelyezett nagyteljesítményű hangszórót/, mely a nap több órájában magyar és orosz-nóták kíséretében beadási kötelezettségeikre figyelmeztette őket, felvették ünneplő ruhájukat, s elindultak a harangszavára a templom felé. A tanácsháza előtt óriási fekete

tábla állt; egyik fele volt a „dicsőség”, a másik a „szégyen” oldal, az állam, a nép iránti kötelességeiket jól vagy rosszul teljesítők neveivel. Ki-ki esetleg láthatta kiírva a nevét, s reagált rá magában így vagy úgy. Beszélni nem-igen beszéltek erről, elfogadták mint megmászhatatlan tény, gondolván, hogy ezt is meg kell élni, el kell viselni, mint ahogy elviseli az ember a tűző napot, a vad szelet vagy a jégesőt.

Természetszerűleg az ellenagitáció is megindult a vallásos gondolkodás leküzdésére. Mivel a helyi vezetők nem látszóttak mindenben elég rámenősnek, a hivatalos szervek élére lassanként mindenüvé idegeneket ültettek. Egy valakit azonban meghagytak, s ez a félelmetes valaki egy asszony volt, éppen a tanács első embere, az elnökasszony, Simonné, egy hidegszemű, szikár, magas nő, aki még azt is megtette, hogy az egyik tekintélyes parasztembert, Cs. Józsefet - mert az elkeseredetten kifakadt az állandó zaklatás miatt a beszolgáltatás ügyében - , pfonverte. /Cs. József hirtelen fellobbamaszásában visszalegyintett, mire Simonné felkapta a telefont; félóra sem telt el, a siófoki ÁVH csukott kocsija már vitte is a hatalomnak ellenszegülni merőt./

Szarka Valér zamárdi plébános nem írta alá a Simonné által hozzá küldött békefelhívást. Azt mondta, ez nem igazi béke ... Igaza volt, de vállalnia kellett, hogy ezért hivatalától megfosszák, s hogy ezután már csak csendes misét mondhat, hiveinek többé nem prédikálhat. Az egyházi főhatóság a világi ha-

tóságokkal egyetértésben Pataki Ferenc siófoki káplánt neveztek ki helyére plébánoshelyettesi minőségben.

Az egykori győri főgimnáziumi tanárról már szóltam. Ez a szerzetespap valóban az állandóság - az állandó értékek hordozója - és a feddhetetlenség eleven szobra volt a zamárdiak szemében. Bár a piedesztál-elmélet bizonyos értelemben rá is jellemző volt, különleges tisztelete egyértelmű volt még a háború utáni években is, még az SzDP, de még az MKP vezetői előtt is. Ekkor még egyfajta harmóniában éltek itt a különféle irányzatok. E sorok írója is emlékszik olyan május elsejére, mely az ünneplő közönség számára misével kezdődött. Jelen volt a misén az MKP jónéhány tagja is. Mise után Péntek István párttitkár felkérte a kivonulókat, hogy most - zenekísérettel - vonuljanak le a községi szálló-dába. Le is vonult mindenki oda, ahol megtartatott a világi ünnepség. A fordulat éve után azonban e felhőtlen együttélésnek vége lett; felerősödtek a disszonáns hangok, az utak elváltak.

Szarka Valér elvonultan élt a plébánia egyik szobájában, megtűrt személyként. Plébánosa elvesztését sokáig nem tudta elviselni a zamárdi nép, s nem tudta elfogadni az új papot, aki pedig nem tehetett semmiről. Őt sokáig csak így emlegették maguk között: a „Pataki” ... Sokan azt gondolták, neki is része van kedves papjuk eltávolításában, merthogy ő megtalálta az együttélés módját a hatóságokkal. E sorok írója személyes kapcsolataiból tudja, hogy Pataki Ferenc becsületos,

feladatát odaadással végző lelkipásztor volt. Valóban demokratikus felfogású, a néppel együttérző, de minden világi hívságot megvető ember. Kopott lódenkabátot és lukas tetejű kalapot hordott, eljárt egyes házakhoz, és szívesen kártyázott együtt a fiatalokkal. Úgy is volt, hogy előbb a fiatalok kedvelték meg őt. Később pedig lassan az idősebbek is. Élete utolsó idejére nagy megnyugvás volt számára, hogy a nép megbékült vele. Mikor mise közben egyszer csak megtántorodott, és az oltárnak esett, mindenki megdöbbsent. Temetésén, mely hallgatag paptársáét mindössze néhány nappal követte, 1960-ban, egy tavaszi napon, hatalmas tömeg jelent meg. Eljöttek egykori siófoki hivei is, igen nagy számban. Így történt, hogy egyetlen hét alatt a zamárdi egyházközség mindkét papját elvesztette. Nemsokára azonban kinevezték az új plébánost Vörös Gyula esperes személyében, aki azóta is betölti ezt a tiszteletet. Kapcsolata a világi hatóságokkal problémamentes.

Az állam és az egyház között a hatvanas években fokozatosan kifejlődött konszenzus, a kormány részéről a nemzeti egységre való törekvés új irányt adott a vallási életnek. A katolikus egyházban a II. vatikáni zsinat nyomán végbemenő hatalmas változások - a korszellemhez való igazodás, a keresztény magatartás újraértelmezése, kiváló pápák a Szentszék élén, megismétlődő tárgyalások a magyar kormánnyal - nagy lendületet adtak a jobb együttélés, egymás nézeteinek jobb megértésére. Mindkét fél azt kereste inkább, ami összeköt, s lassanként lehetőség támadt az együttcselekvésre is.

A vallásos emberek biztonságérzete megnőtt, de az az érzés, hogy ők valamiképpen minden hazafiúi tisztességük ellenére másodosztályú állampolgárok, sokak szívéből nem múlt el. Ezt gyakran ki is mondják.

Ha az általános visszaesérről akarunk beszélni, az Zamárdi község viszonylatában természetesen az országban végbemenő ugyanazon okokra vezethető vissza. Tehát az adminisztratív intézkedések, a vallási szervezetek gazdasági és szerkezeti alapjainak szétzilálása, megfélemlítések, ateista nevelés a tanintézetekben. És persze az is, amiről már ugyancsak szóltam, hogy az érdek semmivé vált: szemben a vallásnak Konstantin óta meglévő problémájával, hogy az őt pártoló hatalomhoz fogják kötni, most a hatalomtól való eltávolodás következett: az egyén számára pedig belső ügyé degradálódott a vallásos meggyőződés.

Most pedig szóljunk az egyházközség számszerű adatairól, a statisztika tükrében. Ezek az adatok minden területen a visszaesést mutatják, mely még napjainkban is tart, bár az országos átlaghoz képest kisebb a fogyatkozás.

Év	Kereszt- telés	Esküvő	Temetés	Hittanra járók	Első áldozók	Bérmálkozók
1947	43	10	26	160		323
1967	21	21	21	kb. 120	28	194
1987	20	9	25	52 /20,8 %/	24	56
1887	27	17	25			

A lakosság lélekszáma 1887-ben nem érte el a 900 főt sem /1890-ben: 898 fő/, tehát kb egyharmada volt a mai állandó lakosság létszámának.

Egyházközségi hozzájárulást fizetők száma 1967-ben: 750 család; 1987-ben: 1000 fő. /Itt már az önálló keresettel rendelkező felnőtt férfiak és nők, mint külön-külön fizető személyek összlétszámáról van szó./

Közlöm a másik két felekezet legfontosabb számszerű adatait is: 1987-ben a hozzájárulást fizető reformátusok száma: 50; az evangélikusoké: 12.

Hitoktatásban részesült kettő evangélikus gyerek; a reformátusoké nincs megszervezve. Zsidó lakosa jelenleg nincs a községnek.

Összehasonlításként:

1890-ben a községben élő református állampolgárok száma: 7; az evangélikusoké: 5; a zsidók száma: 22. Az előzőek ekkor egyházközségileg Tabhoz, az utóbbiak - a zsidók - Ádándhoz tartoztak. 1987-ben a reformátusok száma körülbelül 80, az evangélikusoké körülbelül 30.

Az Alkotmány 67. §-a biztosítja a magyar állampolgárok számára a vallás- és lelkiismereti szabadságot. Ezt külön egyezmények is rögzítik.

1985-ben az általános iskolai tanulók 11,4 %-a részesült hitoktatásban /országos átlag/; Zamárdiban ez a mutató: 32 %.

Az egyházközség saját ünnepei:

15 esztendővel az újratelepítés után, 1755-ben nagy veszteség

érte a zamárdiakat: aratás idején valami szörnyű vész tört az állatállományra /az emlékezet szerint a legelőn egy veszett kutya megharapott egy tehenet, s ettől terjedt át a ragály a többi jószágra/, s rövid idő alatt 188 szarvasmarha pusztult el. Csaknem az egész igavonó-állomány, s a tejelő tehenek nagy része. Ez akkora veszteség volt, hogy a lakosság valósággal belenyomorodott; Salgó főapáthoz öt évvel később írt panaszlevelükben megemlítik, hogy földjeik nagy része még mindig szántatlan, ínségük emiatt is olyan nagy. A főapát enyhített terheiken, de ők az égiek pártfogását is kérték; ünnepélyes fogadalmat tettek szent Vendel, a háziállatok védőszentje előtt, hogy a jövőben a szent október 20-i névünneplését valóságos ünnepként fogják megülni, és ezen a napon nem fognak be. Fogadalmukat az utódokra is kötelező erővel mondták ki. Később felépült templomukban a mellékoltárt is ezen patrónus tiszteletére szenteltették fel /ez most a Jézus-szíve oltár/, s a szent képét is elhelyezték az oltár felett /most a templom északi falán függ/. Jelzett fogadalmukat a zamárdiak két évszázadon át, egészen a tsz-időig megtartották. Az ősi ének akkor halkult el végleg: „Jószágunkat őrizd meg - mindenemű veszélynek ártalmátul - , szent Vendelnek könyörgésére!” A Rákosi-korszakban tiltották meg a búzaszentelést, melyre dolgozóidőben is oly szívesen mentek a zamárdiak papjukkal, körmenetben. A pap beszentelt egy gabonatóblát, melyet tisztelettel szemlélt végig a köréje gyűlt nép, majd a beszentelt vetésből mindenki tépett egy szálát, s azt az imakönyvébe tette.

Legbensőségesebb szakrális együttlétük - mint említettem -
- talán az andocsi búcsújárás volt. Ezt a legtöbben valamilyen
nekik kedves - nem anyagi vonatkozású - szándékra ajánlották
fel. Menyasszony vőlegényéért és viszont, valaki egy beteg
családtagjáért, a frontra vitt kedves vagy fiú hazatéréséért,
meddő anya gyermekáldásért, stb. A kis csapatot reggel a pap
vezetésével az egész falu népe kísérette a faluvégi kereszthoz,
ahonnan a felvirágzott feszülettel az élen elindult a csapat
a Szántód felé vivő földúton. Végig Mária-énekeket énekelve
haladtak az úton, minden faluban harangoztak eléjük. Andocson
a barátok pajtájában szálltak, másnap meggyóntak és megáldoz-
tak a Fekete Szűzanya képe előtt, majd elindultak haza. Este
8 felé érkeztek a kereszthez, hol ismét várta őket az egybe-
gyűlt nép. Hazafelé már az egész utca szélességében haladtak
a templom felé végső hálaadásra, amiért sikerrel járták meg
az utat, ki-ki szeretteivel, énekelve az ősi éneket: „Téged
voltunk köszönteni, méltóztassál meghallgatni - mindennemű
szükségünkben Mária, segíts! ...”

Mindez a múlté már, de van egy szép bensős ünnepe a zamárdi
egyházközségnek; ez is egy szenthez kötődik, de a modern élet
tárgyi vonatkozásaival: a Kristóf-napi búcsú és a járművek
megáldása Szántódon.

A skanzenné emelt Szántód mint közigazgatási egység, több mint
200 éve tartozik Zamárdihoz. Messziről látható műemlék kápol-
nája, mely az említett szent tiszteletére lett felszentelve,
akkor még a Balatonon való átkelésre gondolva, hiszen közismert,

hogy Kristóf is révészként teljesítette szolgálatát. Ő azonban általában védőszentje minden utasnak és úton járónak. Így került fel az ötlet a zamárdi egyházközség vezetői előtt, hogy felújítják a kedves emlékű búcsút Szántódon, most már a modern befogatok, a járművek megáldásával. /Íme, így kapcsolódik egy régebbi kultusz, szép szokás egy újhoz./ Vörös Gyula plébános 1974-ben felkérte az akkor még veszprémi püspökként tevékenykedő Lékai Lászlót a búcsú fővédnöki tisztére, a mise pontifikálására és a járművek megáldására. Ő ezt örömmel vállalta, később, a 10 éves évfordulón is, 1984-ben már mint esztergomi érsek, primás. Kétszer volt tehát a főpap ez alkalomból az egyházközség vendége, fő résztvevője egy most már tradicionálissá váló ünnepi eseménynek, mely nagy tömegeket vonz. Főleg az autósok köréből; s most már nem csak hazulról, de külföldről is, méginkább Ausztriából és az NSzK-ból, s nagyon sokan már évente visszajárnak. A misét és a megáldást mindig főpap végzi. A misén természetesen nagy számban vannak jelen a zamárdiak, s megjelennek a még élő, egykori szántódi cselédek is. Valóban megható, amint ott állnak ezek az eltörődött emberek kis csapatban az ünneplő sokaságban, egykori nehéz életük terheivel, de immár megbékélt szívvel a múltat illetőleg. Néhány szóban az erkölcsről ...

Kor és erkölcs minden időben egymásra visszaható tényezők voltak. Történelmi szituációk, eszmei áramlatok, világlátás és világkép, a hatalmon lévő rendszer arculata, bizonyos kényszerhelyzetek a társadalomban; de a gazdasági és szoci-

ális körülmények is befolyásolják az erkölcs helyzetét, vagy az arról való gondolkodást.

Zamárdiban 30 évvel ezelőtt még megütözést keltett, ha valaki leányfejjel gyermeket szült, de így ítélték meg egy ilyen eseményt szerte az egész országban. /A nagy társadalomban ez esetben eléggé hatástalan volt a Rákosi-korszak egyik jelszava: „Asszonynak szülni kötelesség, leánynak szülni dicsőség!"/ A világ olyan formán változott, hogy ma már ezt a köznapi dolgok között említik. Zamárdiban is előfordul, hogy az oltár előtt álló mirtuszkoszrús menyasszony várandós kismama. A jegyben járók együtt mennek külföldre nyaralni. Vallásos szülők gyermekei élnek egymással partnerkapcsolatban, végül gyakran máshoz megy feleségül a leány, mást vesz el a fiú. Ma már nem kell gardedám; kinevetnék a leányt, ha a diszkóba vagy a bálba anyja vagy férjezett nővére kíséretében menne. Az is gyakori, hogy egy vagy két leány négy-öt fiúval Pesten tölti a Szilvesztert, vagy fölruccan hétvégén, mondjuk, koncertre. Többnek saját kocsija van, gyakran a lányok viszik a fiúkat. A kapcsolatok közvetlenek, harmincon alul általános a tegeződés.

Hagyományos értelemben vett barátságról alig beszélhetünk, itt is az „együttjárás” fogalma dominál, ami valami laza összetartozást jelöl, erősebb érzelmek, elmélyült vonzalom nélkül.

Ami a partnerkapcsolatot illeti, világjelenségről van szó. A kérdést illetően még a katolikus egyház sem nyilatkozott

„kerek” szóval, de figyelmeztet, hogy a hatodik parancs érvényben van. Zamárdiban a szülők egyfajta beletörődéssel kezelik a dolgot. Az aggodalom erősebb a jövőbeli családok sorsát mérlegelve, s a majdan születendő unokák sorsát illetően. Bár itt az országos átlagnál kevesebb a válás, elég sok házasság bomlik fel, melynek következtében széthullik a család. A válások fő oka itt is a házaspárok közötti mélyebb személyi és lelki kapcsolat hiánya, a másik gondját felvállalni^{nem} akarás, az önzés.

Az idősebbek azt is fájlatják, hogy nincs látható fiatalosságunk. „Nincs mód gyönyörködni bennük, hiszen sehol sem látjuk őket együtt, kivéve egy-egy bandát valamelyik szórakozóhelyen ...”, s már-már a leventeszázadot emlegetik, „mert mikor az végig vonult a műúton nótaszóval, a sok nyaraló is csak nézte őket megfényesedő szemmel ... hát még mi magunk! ...” Felneőnek, mint egy vad bokor, senki sem nyesegeti az ágait, szabadság, szabadosság, minden megadatott nekik, mi lesz így belőlük? ... A valóságos kép talán nem ennyire komor, de tény, hogy akart és mindennapi gondot jelent a veszély; sokan hiszik, hogy valahol valami szomorúan elveszett, s ez a kultúrában, a kultúrált magatartásformában és a köz dolgaihoz való viszonyulásban is jelentkezik. Ott áll a nagy kultúrház; falai közt csak a nyugdíjas klub és a könyvtár működik. „Hol vannak innen a fiatalok?” - kérdik sokan. Az egyetlen ifjúsági szervezet is elsorvadt, a fiúk a kocsmában ülnek, a lányok jobb híján a tv előtt. Pedig általában az a vélemény, hogy a fiatalok nagyobb része

jóindulatú, nyitott. Életüket azonban az anyagi törekvéseket kivéve, egyfajta céltalanság jellemzi, s elszomorító a társadalmi kérdések irányítói közöny, a történelmi ismeretek hiánya. S ez nem az ő hibájuk. Érzelmi életük éppen a nagy, lelkesítő célokra nevelés hiánya miatt szegényes. Az is általános vélemény, hogy a fiatalok lelkét - épp az előbbi okok miatt - igazán semmi sem kavarja fel. Mégis sok szülő mondja, hogy érzi, gyermeke a maga módján ragaszkodva szereti őt. S ha valami zárat fel lehetne nyitni benne, ez a szeretet akár el is mélyülhetne, erősebb, őszintébb lehetne a régebbi korok gyermeki ragaszkodásánál. Kinyitja fel ezt a zárat ...

Ami a felhőtt társadalmat illeti, Zamárdiban még mindig sokakban él a gyermekekért vállalt felelősségtudat, s jelen van a tisztább emberi eszményekért való küzdés akarata. Sokan hiszik, hogy nem reménytelen a helyzet, hogy lehet még valamit tenni magunkért, fiainkért, leányainkért s azokért is, akik már feladták vagy el sem vállalták a jobbért való küzdelmet, Mert sokakat ma már csak egy foglalkoztat: megszerezni minden megszerezhető, növelni a vagyont, közben eltaposni a másikat. Trágárság, káromlás jellemzi a beszédet, lealacsonyító formákat ölt az egymás közötti kommunikáció. Pedig közismert dolog, hogy a durva, szennyezett beszéd a barbár népek egyik jellemvonása. Az alkoholizmus e község társadalmában is egyre félelmetesebben terjed. Szaporodik azoknak a száma, akik emiatt elhagyják családjukat. Hová tart, meddig terjed e nemzetpusztító folyamat? Ismerjük-e, ki merjük-e mondani kiváltó okát? Segítsük azokat, akik ismerik s tenni képesek ellene!

II. S O R S F O R D U L Ó K

1. Községünk felszabadulása

Zamárdi község 1944. december 3-án - vasárnap este - szabadult fel. Ahogy közeledtek a szovjet csapatok - a fasiszta propaganda hatására - falunkban is nagy félelem és nyugtalanság uralkodott.

A község akkori vezetői - Komlós Dezső főjegyző, dr. Polczer Imre körorvos, valamint a helyi csendőrőrs - már december 2-án eltávoztak a faluból. Szarka Valér, a falu plébánosa a községben maradt. A kiürítési parancs értelmében a leventéknek december 3-án, vasárnap d.e. 10 órakor a községháza előtt kellett jelentkezniük. Esős, borús idő volt. Nagyon lassan gyülekezünk. Egy alkalmatlan pillanatban sikerült egy társammal megszökni. A közeli erdő felé futottunk, ahol több fiatal fiúval, katonaköteles férfiakkal találkoztunk.

A községháza előtt sorakozó leventéket 11 óra körül lovaskocsikon vitték el Siófok felé. A fiatalokkal ment Sipos Gyula levegőparancsnok, községi irodatiszt is.

Ezen a napon a déli órákban Ságvár, később Kiliti felől már hallani lehetett az ágyúk, a nehéz géppuskák hangját. Este 6-7 óra között találkozott Balogh Lajos bácsi - a révcsárda tulajdonosa - az első szovjet katonákkal. Ezek a felderítő előőrsek sietve vonultak Siófok irányába. Másnap - december 4-én, hétfőn - délelőtt a faluban is megjelentek az első szovjet katonák. Átfésülték a falut, a határt. Német és

magyar katonák után kutattak. Még ezen a napon délelőtt Veszprém és Pápa felől német bombázógépek - több hullámban - támadták meg a Kőröshegy irányából érkező szovjet alakulatokat. Estére egy nagyobb létszámú katonai egység érkezett. A falut M. Sarohin vezérezredes katonái - az 57. szovjet hadsereg alakulatai - szabadították fel. A helyi orosz parancsnokság a sarki Nagy Ferenc bácsi házában rendezkedett be. A megszállást követő napokban az orosz tüzérség a Diászó völgyben, a Kőhegy mögötti Katykóban ágyúkat helyezett el. Az ágyúk csöve Tihany felé nézett, innen várták a támadást. Nehéz napokat éltünk át, a község a frontvonal közelében volt. December 3-tól - december 11-ig tartózkodtunk itthon. 1944 december 12-én parancs érkezett, hogy Zamárdi lakosságát Balatonendrédre kell kitelepíteni. Indok: a falut hadműveleti területté nyilvánították. A falu lakóit orosz katonák - egy tolmács segítségével, házról-házra járva - szólították fel a távozásra. Ez a nap a zamárdi nép körében ma is úgy él, mint a menekülés napja. Két óra időt hagytak a csomagolásra. Kora délután - esőben - megindultak a családok Balatonendrédre. Ki gyalog, ki szekeren vitte kis holmiját, amit legértékesebbnek tartott. Balatonendréd lakói szívesen és nagy szeretettel fogadták az elkeseredett, otthontalanná vált embereket. Megteltek az endrédi első szobák, a kamrák, helyenként még az iskálók is menekült emberekkel. Egy-egy helyiségben 2-3 család is élt. Senki nem maradt fedél nélkül. Köszönet jár ezért Balatonendréd lakosságának. A kitelepítés munkáját

három helybeli tolmács is segítette. Szabó Pál földműves, Karaba János bádogos hadifoglyok voltak az I. világháborúban, és ott tanultak meg oroszul beszélni. A harmadik tolmács özvegy Csehi Jánosné - Milcsi néni - volt. Ő orosz származású, férjével a hadifogságban ismerkedett meg. Sok-sok vitát, ellentétet sikerült megszüntetni, hisz éjjel-nappal az orosz parancsnokság rendelkezésére álltak.

A férfiakat 16-60 éves korig minden reggel közmunkára vitték. Az endrédi községháza előtt volt a gyülekező ásóval vagy lapáttal. „Gyurka” kapitány és katonái kísérték az embereket. Zamárdi térségében lövészárkokat, bunkereket kellett ásniuk. Este a munkából hazatérők bemehettek elhagyott otthonaikba is. A kihalt falu őrizetét az orosz parancsnokság Tóth Mihály volt bíróra bízta. Mellette még 4-5 helybeli férfi védte, őrizte a falut.

1945. április első és második hetében jöttünk haza. Balatonendrédem 4 hónapot töltöttünk. Endréd nyugodt hátország volt, biztonságban is élhettünk. A faluban működött a helyi közigazgatás, Deák Dezső főjegyző vezetésével. A betegeket két orvos látta el. Szakképzett szülésznő is volt a faluban. Néhány zamárdi gyermeknek Balatonendréd lett a születéshelye. Nagy örömet és lelki megnyugvást keltett a faluban az a hír, hogy az orosz parancsnokság engedélyezte 1944. karácsonyan az éjféli mise megtartását.

1945 április első felében itthon a négy hónapos háború nyomai mindenütt láthatók voltak. Az elhullott állatok tetemei, a

hónapok óta tárva-nyitva álló házak fogadták a hazatérőket. Ennek ellenére mégis örült mindenki, hogy saját otthonában lehet. Nagy kedvvel takarítottak, meszeltek az emberek. Pár hét alatt rend lett a házakban, az udvarokon.

A családi házak után - a megalakult Nemzeti Bizottság vezetőinek irányításával - rendbe tették a feldúlt községházát, a megrongálódott iskolát, postát, vasútállomást, stb.

Osztálynaplók bizonyítják, hogy iskolában a tanítás 1945 április 19-én megkezdődött. A tanévet július 7-én fejezték be.

A felsorolt teendők mellett meg kellett kezdeni a mezőgazdasági munkát a kertekben, a határban. Itt volt a tavaszi árpa, kukorica, burgonya, stb. vetési ideje. Egymás segítségére most nagy szükség volt. Különösen nehéz helyzetben voltak azok a családok, amelyekből hiányzott a családfő, a férfierő. Az eltűnt, hadifogságba esett férfiakat a család évekig várta vissza. Hosszú idő telt el, mire megbízható adatokat tudunk összegyűjteni. A II. világháborúban meghalt harmincnégy fő /az első világháborúban 41 fő/.

Mindkét háború elesett katonáinak névsora márványba vésve megtalálható a zamárdi temetőben lévő kápolna belső falán. Községünk lakóiból a háborús események következtében meghalt 5 fő. Az anyagi kár épületekben nem volt jelentős. Egy ház égett le az újsorban, egy pince a Kőhegyen. Elhurcolták a lovak 90, a szarvasmarhák 80 %át. A megmaradt sertésállomány jelentős része orbáncban még Balatonendrédén elhullott. Ilyen körülmények között jött a hír, hogy felosztják a nagybirtokokat ...

2. A földosztás története Zamárdiban

A földosztás történetét 1955 nyarán dolgoztam fel először. Csak 10 év telt el. Akkor még Földosztó Bizottság tagjaival személyesen tudtam beszélni. Emlékezetükből nem hiányzott 1945 tavaszának jelentős eseménye, a földosztás. Nagy feladatot kaptak. Két hét alatt kellett Szántód- és Tőköz-pusztá földjeinek kiosztását elvégezni. A vállalat munkát teljesítették. Köszönet jár ezért a Földosztó Bizottság tagjainak: Friesz János bizottsági elnöknek, Sebestyén Lajos bizottsági titkárnak, Boross Jenő, Farkas Ferenc, Farkas József, Novák Ferenc, Rezi János, Rudolf István, Szabó Ferenc, Varga István bizottsági tagoknak.

Ma - több mint 40 év elteltével - változtatás nélkül írom le elbeszélésük és személyes tapasztalatom alapján az akkor történt eseményeket.

A földreform előzményei:

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a nagybirtok-rendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról 1945 március 17-én~~z~~ jelent meg. /A rendelet száma: 600/1945./ Debrecenben Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök méltatta az esemény jelentőségét.

A márciusi 600-as rendelet alapján rövid néhány hét alatt 642 ezer igényjogosult jutott 5,6 millió katasztrális hold földhöz. Pusztaszeren, a honfoglalás egyik kiemelt színhelyén került sor 1945 március 29-én a törvény végrehajtásának ünnepélyes megkezdésére. A magyar falvakban reménytelő új élet kezdődött.

A zamárdi földosztás története:

A község lakóit 1944 december 12-én Balatonendrédre telepítették. Ott voltak 1945 április első hetéig; április 8-tól lehetett hazaindulni. Még Balatonendrédén történt. Március 20-án Kaposvárról - a megyeszékhelyről - érkezett egy ember, aki ismertette a debreceni Ideiglenes Kormány földosztásról szóló rendeletét. Az ő utasítására Deák Dezső - balatonendrédi főjegyző - összehívta az endrédi és a zamárdi választmányt. Az előadó hangoztatta, hogy tétovázásra nincs idő, a földeket minél előbb fel kell osztani. Itt a tavasz, a vetés ideje, a földet meg kell művelni. A kitelepített Zamárdi község lakói még Balatonendrédén megalakították a Földigénylő Bizottságot. Már itt bejelentették igényüket, hogy mennyi földet kérnek a tihanyi apátság Szántód- és Tóköz-pusztai majorjából. A rendelet értelmében a következő sorrendet betartva osztották fel a földet:

- a/ uradalmi cselédeknek
- b/ uradalmi részesaratóknak
- c/ nincsteleneknek
- d/ törpebirtokosoknak
- e/ a még haza nem tért katonáknak - tartalékföld

Ezenkívül azt a határozatot hozták, ha a felsoroltakon kívül még maradna föld, akkor az iparosok is családonként kaphatnak néhány hold földet.

A földosztást megelőzte a bizottsági tagok 3-4 alkalommal összejött értekezlete. A tanácskozásokon nem volt felsőbb

vezető jelen, csak a kapott rendeletek és becsületük alapján cselekedtek. Amikor kihirdették a földosztással kapcsolatos elképzelésüket, a falu lakossága osztatlan örömmel fogadta azt. Senkinek nem volt kifogása a földosztás ellen. Hogyan is nézett ki a Földosztó Bizottság nagy helyesléssel és örömmel fogadott terve?

A terv így szólt: a falu közepén álló templom lesz a választóvonal. Azok, akik a templomtól keletre laknak, Tóköz-pusztán, akik nyugatra, Szántód-pusztán kapnak juttatott földet. /Egyetlen emberrel tettek kivélt, ^uLain Ferenc fuvarossal, akinek Szántód helyett Tóközben adtak 5 hold földet./

A kiosztott földterületek nagysága 3-9 katasztrális hold között változott. A többgyermekes családok nagyobb területet kaptak. A földosztást 1945 április második hetében kezdték meg. A pontos dátumra egyetlen bizottsági tag sem emlékezett. Csak az élt bennük, hogy nap mint nap többen keresték fel őket, és sürgették a földosztás mielőbbi megkezdését. A földosztás napját dobszóval tették közhírré. Előtte való napon a bizottsági tagok a községházán ünnepélyes esküt tettek a kiküldött kormánybiztos előtt. Ennek szövege így szólt:

„Mi, a községi földigénylő bizottság tagjai, becsületünkre és lelkiismeretünkre fogadjuk, hogy tisztünkben legjobb tudásunk és lelkiismeretünk szerint kedvezés és részrehajlás nélkül járunk el, tisztünkkel összeférhetetlen tevékenységtől tartózkodunk, és a hivatali titkot megőrizzük.”

Másnap megkezdődött a földosztás. Először az Ács-tanyával

szemben fekvő dűlőt mérték ki, és úgy következett a többi egymás után. Ennél a földosztásnál én is jelen voltam. Novák Ferenc földosztó-bizottsági tag - volt szántódi aratógazda - csendet kért. Röviden ismertette az Ideiglenes Kormány földosztásról hozott rendeletét. Ezután elmondta, hogy a földek kiosztása cédulahúzás alapján történik. A feszült, ünnepélyes csendben egy-egy távoli robbanás zaja ért el hozzánk. Az emberek egy része még félt. Pár hete még frontvonal volt a falu. Tartottak a német és nyilas csapatok visszatérésétől. Akadt ezekben a napokban még olyan ember is, aki bízott Hitler csodafegyvereiben, és azt híresztelte, hogy: „Jaj lesz azoknak, akik a papok földjét kimérik, illetve azt birtokukba veszik!”

Ma már tudjuk, hogy ezek a heteken keresztül hallott robbanások a menekülő német és magyar csapatok aknáinak, bombáinak megsemmisítését jelentették.

Elérkezett a húzás pillanata. Először azok a részesaratók húztak a kalapban összekevert cédulákból, akik évtizedeken át a papi birtok részesaratói voltak. Ezek az emberek kapták - megérdemelten - a faluhoz legközelebb eső földterületeket. /Például: Fehér József bácsi, az első-kaszás, Kertészek, Hajduak, Vargák, stb./

Amikor ez megtörtént, cédulát húztak a falu nincstelen és kisbirtokos lakói. Három nap alatt mérték ki az egész szántópusztai birtokot.

Szerencsére az időjárás is kedvezett. Mindenki segíteni akart,

„Ennyi vidám, jókedvű embert - lehetett az idős vagy fiatal -
- azóta sem láttam” - mondta Farkas Ferenc bizottsági tag,
volt uradalmi gazda. A földosztást Novák Ferenc bácsi irá-
nyította. Ő mérte ki a földeket olyan szakértelemmel, hogy a
következő évben a földet műszerrel felmérő mérnökök csak pár
centis eltérést találtak. A földosztás befejeződött. Az egész
földosztásról az alábbi négy soros kimutatást találtam 1955-ben
a községi tanácsnál:

A Tihanyi Apátság földjeit a következőképpen osztották fel:

- Egyeseknek kiosztva	1193 kat.hold	505 □öl
- Magyar Áll. Halászati Felügyelőségnek /ez a Balaton területe volt/	4738 kat.hold	1108 □öl
- Balatonföldvári igénylőknek	66 kat.hold	- □öl

Balatonföldvár mincstelen zsellérei az Állami Csemetekerttől
dél felé kapták meg 66 k.hold földjüket. Ezt a földet a Zamár-
di Földigénylő Bizottság visszatartotta tartalékterületnek,
mert még mintegy 24 haza nem tért katona részére akarta át-
adni. A vitát a Megyei Tanács határozata zárta le, amely ki-
mondta, hogy a tartalékterület 1946 október elsejével át-
adandó a balatonföldvári igénylőknek. Ez a megyei tanácsi ha-
tározat, amelyet 1946 március 19-én hoztak Balatonföldváron,
nem ismerte el a Tatár Kálmán vezetésével alakított Földigény-
lő Bizottságot. Határozataikat semmisnek tekintette.

A földosztás befejezése után - ha nehezen is - , de megindult
a munka. Ekkor jelentkezett súlyos gondként az a tény, hogy
az új gazdáknak - csúfnevükön: Szent István parasztjainak -
- nem volt mivel megművelniük a földjeiket. Hiányzott az élő

és holt felszerelés. „Mivel műveljük meg a földjeinket?” - kérdezték az új gazdák a földosztó bizottság tagjaitól. Az egész szántódi gazdaságban négy pár ökör maradt a front után. A bizottság úgy döntött, hogy két pár ökör Zamárdiba kerül, két pár Szántód-pusztán marad.

A két pár ökör nyolc újgazda tulajdonába került. A gazdák egy-egy hétig dolgoztak velük. Igyekeztek jól tartani őket, hogy az ökrök munkabírása megmaradjon. Mivel istállójuk nem volt, egy szellős pajtát építettek számukra. Később a hideg beálltával a Szamár-domb oldalában - a levegőtér mellett - véstek egy takaros lakosztályt a két nagyszarvú segítő-társnak. Ma is emlékszem ennek a két nem éppen fiatal ökröknek a nevére: Bujár, Csöndes.

Nem mindenkinek volt befogata. Most kezdődött el az igazsora. Egy napi szántásért négy-öt napot kellett dolgozni. Jól jártak akkor a fogattal rendelkező emberek.

Nemcsak az újgazdáknál volt gond a föld megművelése. Ebben az időben a ló- és szarvasmarha-állomány jó részét elvitték /80%/ %. A faluban 6-8 pár sebesült ló maradt. Voltak olyanok, akik kényszerűségből párba fogtak tehenet ökörrel, vagy lovat tehenel /Krizsán István/.

Május első napjaiban került sor a kőhegyi 27 katasztrális hold szőlő kiosztására. Kőhegyen elsőrendű hazai fajták - rizling, ezerjő, kéknyelű, muskotály - vártak gazdára. A Földosztó Bizottság kétszer is közhírré tette dobszó útján a szőlő kiosztásának napját.

Csodák csodája, nem-igen jelentkeztek az emberek azért, hogy szőlőt igényeljenek. Ma már azt is tudjuk, hogy ennek a távolmaradásnak három oka is volt:

Az elmúlt évben a be nem kapált szőlőben embermagasságú gaz volt, mert elhanyagolták. Egyes részeit a front alatt a harcokocsik alaposan megtaposták /Komlós melletti rész/.

Tévesen úgy ment át a köztudatba, hogy aki egy hold szőlőt igényel, annak vissza kell adnia 5 hold szántóföldet. A valóság az volt, hogy egy kat.hold szőlő adója egyenlő volt 5 kat. hold szántóföld adójával.

A harmadik ok inkább rémhír volt, bár az emberek jórésze el is hitte. Azt suttogták - megbízható forrásokra hivatkozva - , hogy a papok, ha a szántóföldet nem is, de a szőlőt egész biztos, hogy vissza fogják venni szüret idején.

A kőhegyi szőlő kiosztásánál is jelen voltam. Egy kiküldött budapesti acélgyári munkás is ott volt, és segítette a földosztó bizottsági tagok munkáját. Érvelt, rábeszélte húzódozó embereket az igénylésre. Novák Ferenc bácsi két nap alatt kiosztotta a szőlőterületet. A kiosztásra kerülő parcellák nagysága 400 □öl volt. Az új tulajdosok még aznap, de másnap biztosan megkezdték a munkát: metszettek, kapáltak. A kiosztott parcellák fele olyan emberekhez került, akiknek a foglalkozása nem földműves volt. Így kapott itt szőlőt kőműves, pék, vadőr, gyárimunkás, stb.

A bizottság tagjai 600 □ölet adtak a Kőhegy tetején a kiküldött elvtársnak, aki vonakodva ugyan, de elfogadta a legszebb

helyen kijelölt területet.

Eljött a szüret ideje, 1945 októbere. Erre az időre már helyreállt a rend, javult a közbiztonság. A fejek - a rémhírek ellenére is - kitisztultak. De azért még ilyen esetek megtörténtek. Szomszédunk, aki nem mert szőlőterületet igényelni, így szólt a sógorához szőlőérés idején: „Te, Jóska! Felesleges és hiábavaló munkát végeztetek, mert nem szüretelhettek. A jövő héten megjönnek az urak. Azt kapjátok, amit Bresztovics Lajos 1919-ben ...”

/Lajos bácsi akkor vöröskatonák és a zamárdi direktórium tagja volt. A Tanácsköztársaság bukása után Hattyu csendőrszázados legényei úgy megbotozták, hogy évekig beteg volt. Ő maga így mondja el az eseményeket: „Hattyu százados emberei a szállodába /mai tanácsháza/ szállásolták be magukat. Összeszedték a bizalmiakat, a vöröskatonákat. Jegyzőkönyvet vettek fel, mindenkire végigbotozták, véresre vertek. Innen meggyötörten ment el mindenki. Én a sínek között indultam haza, mert ez Szántódra a legrövidebb út. Útközben a fájdalmak és a vérvesztés folytán felbuktam a sínek között. Csak másnap hajnalban talált rám Hinger - szántódi pályamester -, akinek köszönhetem, hogy nem véreztem el.”

Földosztás Szántód-pusztán 1945 tavaszán

Farkas Ferenc volt uradalmi gazda 1955 nyarán így mondta el az eseményeket:

„A szántódi cselédség meg volt elégedve a zamárdi földosztó bizottság munkájával. A bizottság tagjaként Major Lajos gazdátársammal jártam az előkészítő tanácskozásokra. Mi ketten a szántódiak érdekeit képviseltük. Minden szépen ment, békeségben, hamar megértettük egymást. Csak az ökrök elosztása során támadt köztünk nézeteltérés, de ezt is megoldottuk. Megegyeztünk abban, hogy először Zamárdi lakói kapnak földet a tihanyi apátság birtokából. Ennek megtörténte után követ-

keztünk mi, szántódiak. A földosztás megkezdését Szántódon egy érdekes epizód zavarta meg.

Zamárdiban a földosztó bizottság tagjai egy szóbeli felső rendelet alapján ott vehették ki földjeiket, ahol akarták. Ez volt a fizetség a hosszú hetek fáradságos munkájáért. A zamárdi földigénylők ezt egyszerűen tudomásul vették, de nem így történt Szántódon. A szántódiak nem engedték meg a két bizottsági tagnak - Farkas Ferencnek, Major Lajosnak - , hogy ott vegyék ki a földet, ahol akarják. Így történt aztán, hogy nekik is egy kalapból kellett sédulát húzniuk. „Ahogy esett, úgy puffant” - mondta a volt uradalmi gazda, Farkas Ferenc. Dicséretére legyen mondva a két bizottsági tagnak, hogy ellenkezés nélkül alávetették magukat a többség akaratának. Ahogy elbeszélgettem a puszta akkori lakóival, azt tapasztaltam, hogy nem rejtik véka alá mondanivalójukat. Nem törték meg derekukat a cselédélet, szeretik a nyílt, őszinte beszédet. „Nevén nevezzük a gyereket, erre tanítottak bennünket elődeink” - mondják többen is. A pusztai cselédek, akiket most megérintett 1945 nagy történelmi sorsfordulója, földet kaptak. Ömállóvá váltak, gazdálkodni, tervezniük kellett. Olyan embereknek, akiknek életét - hajnali 4 órától az esti állatetetésig - az intéző megbízásából a gazda határozta meg. Csak hónapok múltán szokták meg - főleg a fiatalok - , hogy most már önmaguknak kell intézniük saját sorsukat. Az öregek megmaradtak megcsontosodott szokásaik mellett. Sokan közülük nem értették a hirtelen változást. A nehézségeket növelte itt is,

hogy a 4 hónapos fronthelyzet elvitte, elpusztította az állatállományt. Szerencsére minden családnak megmaradt egy tehene. Az első években két család összefogta a tehenét, és így dolgoztak.

Volt egy traktoruk is, de ez használhatatlan állapotban fektült egy mély vizesárokban. Szerették volna talpraállítani, de egyelőre megfelelő állati erő hiányában nem tudták kiemelni. Nehéz körülmények között, a sok probléma ellenére is minden család - a kicsitől a nagyig - a tőle telhető legnagyobb szorgalommal dolgozott. Szántottak, vetettek. Most már a saját földjükön várták az aratást, az első igazi aratást. Önkéntelenül is Illyés Gyula sorai jutnak eszembe:

„Én tudom csak, mit jelent ez
és mit érzek, először szánt a magáén
az a béres.”

Ez idő alatt Tóközpusztán is felosztotta a földosztó bizottság - Rezi János vezetésével - a tihanyi apátság 700 kat.hold birtokát; három nap alatt. Itt a volt urasági cselédek megengedték, hogy a bizottsági tagok a faluhoz legközelebb eső jó fekvésű földekből válasszanak maguknak. Nehezen indult a munka itt is. A front után igás állat kevés maradt. A lovakat mind elvitték; két pár ökör maradt. Az átmeneti nehézségeket úgy oldották meg, hogy a családok összefogták meglévő tehenüket. Lassan, nehezen haladt a munka, de azért felszántottak minden talpalattnyi földet.

Amikor a földosztás befejeződött, a földosztó bizottság tagjai a zamárdi község házán gyűlést tartottak. Friesz János - volt bíró - , a bizottság elnöke köszönetét fejezte ki minden bizottsági tagnak áldozatkész, nehéz munkájáért. Elműöta, hogy a falu, a két puszta lakossága nagyra értékeli munkájukat. Sikerült ezt a nagy feladatot - a körülmények~~ket~~ is figyelembe véve - még a tavaszi vetések ideje előtt megoldani. Ez a határozott, gyors munka most életet jelentett a lakosság számára.

Elkészültek a földosztás új térképei. Megbízta Rezi János bizottsági tagot, hogy vigye el Kaposvárra a Megyei Földrendező Tanácshoz. Rezi János kerékpárra ült - más közlekedési eszköz nem lévén - , és két nap alatt megjárta a 130 km-es utat.

Közben eljött Péter-Pál Napja, az aratás ideje. „Az aratás csak meglesz, de hogyan csépeljük el a gabonát?” - ez okozta a legnagyobb gondot.

A traktor a pusztá mellett vizesárokban feküdt. A cséplőgépek is rosszak voltak; sok alkatrész hiányzott belőlük. Első teendőjük a traktor kiemelése volt, s amit tudtak, megjavítottak rajta. A legnagyobb baj az volt, hogy a törött alkatrészek helyett újak kellettek. De honnan lehet szerezni?

1945 nyara, gyáraink tönkrementek, készleteiket széthordták, a közbiztonság sem állt még helyre. Nem szívesen vállalkozott ebben az időben egy hosszabb út megtételére senki ember fia. Az idő azonban sürgetett. A bizottság elnöke javasolta, hogy

Budapestről a Hoffer-gyárból szerezzék be az alkatrészeket. Másnap reggel Petnár Gyula, nyolcgyeremeses szántódi családapa, a pusztán található egyetlen lóval elindult Budapestre. Így embert még nem vártak a pusztán. Négy nap múlva szerencsésen megérkezett a kért alkatrészekkel együtt. Kimondhatatlan örömet jelentett a visszatérte. A Hoffer-gyár munkásai az alkatrészekért 19 mázsa lisztet kértek, amit a cséplés befejezése után meg is kaptak.

Kész volt a traktor, megjavították a cséplőgépet, sőt még egy próbajáratást is végeztek. Ekkor derült ki, hogy nincs üzemanyag. Nagy volt az elkeseredés, járták a környék falvait, de eredménytelenül.

A kenőolajat valahogy még csak beszerezték, de nyersolaj nem volt. Ekkor valakinek eszébe jutott, hogy a falutól délre - az erdészház és a vaskereszt között - húzódik a föld alatt egy méter mélyen a Nagykanizsa-Budapest közötti olajvezeték. „Ezt kell megfúrni, és megoldódik a probléma.” Az elhatározást tett követte. Erre az erdőben egy mély völgy közepét gondolták a legalkalmasabbnak. Úgy okoskodtak, hogy itt lesz a csövekben a legtöbb olaj. Nem csalódtak. A megfúrt olajcsőből 10-12 méterre vágódott ki sugár alakban a csillogó, fekete olaj. Hordókba gyűjtötték; megindulhatott a traktor, csépelhettek az újonnan földhözjutott gazdák. Lett itt annyi olaj, hogy a falu lakói is napokig hordták vödörrel.

Még egy nehézség adódott. Furcsa is lett volna, ha minden akadálytalanul gördül tovább. A gond ott jelentkezett, hogy

az újbirtokosok jórészeinek sem saját háza, sem szérűje nem volt. A földosztó bizottság úgy határozott, hogy a Szamárdombon /a mai Akácfa utcában/ közös szérű létesül. A kijelölt helyen az emberek - még aratás előtt - megkezdték az asztagok helyének kijelölését.

Utolsó feladatként a bizottsági tagok ellenőrizték, hogy a faluban a két pusztán készek-e az aratásra a cséplőgépek. Segítettek még munkásokat szervezni a cséplési munkálatokhoz. A megérett gabonát időben legratta mindenki. Nem volt már akadálya annak, hogy a saját földön termett új kenyér az asztalra kerüljön.

A cséplés után a földosztó bizottság kimondta feloszlását. Helyébe lépett a Nemzeti Bizottság, amely a község ügyeinek intézését átvette. Itt találhatjuk ezután már a földosztó bizottság tagjait. Most már elmondhatjuk, hogy a váratlan eseményeket adó nehéz idők elmúltak, az élet mindjobban normális mederbe terelődött. A nagy hőstettnek illő munkák után - amikor szinte a semmiből kellett indulni - , most már a község életének mindennapi aptó-cseprő dolgával lehetett és kellett törődni.

1946 nyarán megjöttek a mérnökök is, hogy a gyors iramban **Rámért** földeket egyeztessék, magyságukat ellenőrizzék. Novák Ferenc bácsi a mérések után nyugodtan mondhatta, hogy jóformán semmi eltérést nem találtak.

Községünkben a földosztás sikerét bizonyítja:

- a mezőgazdasági termelést gyorsan beindította;
- rövid idő alatt helyrehozta a háború okozta mezőgazdasági károkat /lövészárkok, bunkerek, stb. betemetése/;
- alapvető javulást hozott, munkát adott a falu lakóinak /a lakosság 80 %-a földet kapott/;
- megadta a lehetőségét az állatállomány növeléséhez, fellendült az állattartás;
- két-három év alatt elérték a háború előtti termelés szintjét lelkes, lelkiismeretes, nagy kedvvel végzett munkájukkal;
- a falu fejlődését, a falu lakóinak folyton emelkedő élet-színvonalát hozta el.

III. A VASÚT MINT MUNKALEHETŐSÉG

A vasút a legtöbb munkalehetőséget a vonal építésekor adta a lakosságnak és az idehozott napszámosoknak, kubikusoknak. A töltést kavicsból építették, amelyet a pálya melletti bányagödrökből kézzel válogattak. A nagyobb darabokat kis melemcékben vitték a beépítés helyszínére. A bányagödrök nyomai még ma is láthatók a Képosztás-kert végében, illetve Zamárdi-Felső térségében. A töltés a Fő utcai házhelyek alsó végét /a Felső-Ősirkémél/ kettévágta, ezért a tulajdonosok haragudtak, de nem tehettek semmit ellene. Néhányan Siófok-ra is eljártak vasutat építeni. /1/ 1860 nyarán már a vonal teljes hosszában formálódott a pálya Kanizsától Budáig. /2/ A vágányzat felújítása 1910-12 között történt első ízben. /3/ A 60-as évektől a korszerű vontatójárművek alkalmazása ismét szükségessé tette a pályakorszerűsítést - ez 1967-ben valósult meg az első ütem részeként Szabadbattyán és Szántód-Kőröshegy között -, amelyhez már helyi munkaerőre nem volt szükség a nagyfokú gépesítés és a szakértelem szükségessége miatt.

Zamárdi közigazgatási területén jelenleg négy vasúti szolgálati hely van, melyek az alábbiak:

1/ A vonal megnyitásának évében, 1861-ben létesült a személy- és áruforgalmú Szántód állomás, a Tihanyi Apátság pályaudvara. /1/ Valószínű, hogy ettől az időponttól már létezett a Pályafenntartási Szakasz is, amely munkalehetőséget

biztosított 1975-ig. /5/ Zsebők Dániel, aki 1943-ban került pályamunkásként Szántódra, így emlékezik: A Pályafenntartási Szakasz kb. 25-30 fős létszámmal dolgozott a 40-es években, ebből kb. 9-10 fő volt zamárdi lakos. /4/ A többiek Murakeresztúr térségéből, illetve a környékbeli falvakból jártak. Ebben az időben az állomáson 1 állomásfőnök, 3 forgalmi szolgálattevő, 4 váltókezelő és 1 málházó dolgozott, közülük 7 fő lehetett helybeli. Az 1960-as években a munkakörök kissé változtak ugyan /1 állomásfőnök, 3 forgalmi szolgálattevő, 2 váltókezelő, 2 sorompókezelő, 1 málházó/, de a helybeliek aránya maradt. Varga László 1957-ben került Szántódra a IV. Pályafenntartási Szakasz pályamestereként. /5/ Emlékezete szerint akkor 2 előmunkás, 8 pályaőr és 24 pályamunkás felett rendelkezett. Közülük 3 fő lehetett helybeli, 1 pályaőr Széplak-Alsón és 2 sorompókezelő a 120-as Őrházmál, amely először az Árpás-kertnél a Kolós-völgy irányában volt, majd az új 7-es út építésekor Szántódpusztához helyezték. 1965 körül a szakasz létszáma 4-5 fővel csökkent, melyet idenymunkások alkalmazásával ellensúlyoztak. 1973-ban a nyugdíjazáskor 1 előmunkás, kb. 10 pályamunkás és 3 pályaőr /Széplak-Alsó/ tartozott a szakasz létszámába. Özvegy Bóna Imréné /6/ fiatalkorát felidézve elmondta, hogy 16 éves korától több nyáron keresztül dolgozott idenymunkásként a szántódi szakaszon, ahol gazoltak, kerítést meszeltek, saraboltak. Megközelí-

tőleg 20 fő zamárdi és endrédi munkás dolgozhatott ott akkoriban.

2/ 1900-ban nyitották meg Zamárdi megállóhelyet /7/ a lakosság kérésére, mert addig a vonattal utazóknak Szántódra kellett átmenniük. A Keszthelyi Hírlap erre vonatkozó cikkét érdekesége miatt teljes egészében idézem: „Már rég óhajtotta a község lakossága és az évenként idesereglett fürdőközönség, - írja levelezőnk -, hogy Zamárdinál is megálljon a vonat, de a Déli Vasút Társaság oly magas árat követelt, hogy azt elfogadni nem lehetett. A folyó évben ismét megkísérelte az egyezkedést, de eredmény nélkül, mert az évenkénti 80 korona gőzfogyasztás leengedése nélkül a község belemenni nem akart. Míg végre a múlt hó elején egy háromtagú küldöttség ment fel Budapestre, és sikerült a gőzfogyasztást lealkudni, s most így fizet csak a község egyszer s mindenkorra 1720 koronát. Ezen összeget már fel is küldte a község, tehát most már lesz állomás. A jövő héten kezdi el a töltés és a váróhelyiség elkészítését. A község törekvése dicséretes érdemel, hogy a sok teher mellett még anyagi áldozattal is hozzájárult a megálló létesítéséhez, mert felvilágosult gondolkodásával be tudja látni, miszerint ez a község lakosaira nagy jótéteményleend, ezen túl szívesebben hozzájuk látogató fürdőközönség bőven visszatéríti ez összeget a községnek. Elég szép haladást mutat fel a község.”

Az 1930-as év közepén a megállóhely rakódóvágánnyal bővült/6/, amely 1969 végéig szolgálta a fuvaroztatókat. /8/ A két leg-

nagyobb szállíttató fél az erdészet, majd később a tsz, áruik többsége a fa és a mezőgazdasági termények, emellett érkező kocsirakományú küldemények is előfordultak. A II.világháború éveiben a Menetirányító Hivatal - amely a vonal forgalmát a forgalmi szolgálattevőkön keresztül irányítja - Zamárdiban működött./14/ A Zsebők Dánieltől szerzett információk szerint /4/ az 1940-es években 1 állomásfőnök, 2 málházó és 1-2 pénztáros állás volt, ebből 2-3 fő a helybeli. Két évtizeddel később az állomásfőnök már három pénztáros és három térközör munkáját ellenőrzi, a zamárdiak létszáma ekkor is kb. 3 fő. 1969. év második felétől a megállóhelyet Zamárdi-Felső Állomásfőnökség felügyelete alá helyezték.

- 3/ Zamárdi-Felső 1928-ban létesült megállóhely. /9/, melyet 1949 május 14-én a második vágány átadásával állomássá nyilvánította. /10/ Az állomássá minősítés következménye a nagyobb létszámigény. Az első állomásfőnök Fehér István volt, aki a közel két évtizede hozzákapcsolt Zamárdi megállóhely irányítását is ellátta nyugdíjazásáig, 1981-ig. Zsebők Dániel /4/ adatközlő szerint a 40-es években Zamárdi-felső a Pályafenntartáshoz tartozott. Itt lakott és dolgozott Glaszhütner József pályaoőr családjával együtt. Amíg a pályaoőr a vonalat járta, addig a felesége látta el a sorompóori teendőket; a bére 7 fillér volt vonatonként. A pályaoőr a vonalbejárás alkalmával 50 méteres szakaszon meghúzta a csavarokat, a telefonvezetékek épségét figyelte,

a törött hevedereket kicserélte, s negyedévenként bemérte a vágányt. Nyáron sarabolmi kellett a padkát és a benyúló gallyakat levágni. Fehér Istvánné /11/ elbeszélése szerint az állomás megnyitásakor, 1949-ben költöztek Zamárdi-felsőre a szoba-konyhás lakásba. A forgalom megindulásakor 1 állomásfőnök /aki forgalmi szolgálattevőként is ténykedett kezdetben/, 1 forgalmi szolgálattevő és 2 váltókezelő - ebből összesen 3 helybeli - teljesített szolgálatot. A hatvanas években már 3 forgalmi szolgálattevő, s 1963-tól harmadik váltókezelőként a helybeli Zsebők Dániel látta el a munkát.

- 4/ Balatonszéplak-alsón az 1933-ban átadott megállóhely /12/ szintén a fürdőélet fellemdüléséhez köszönheti létét. A 40-es években itt Szántó István pályaőr lakott. Egyedül látta el a szolgálatot; éjszakára a sorompólezárt állapotban lelakatolták. A felesége őt is helyettesítette a vonalbejárás alkalmával. Jegykiadás akkoriban még nem volt. A 60-as években 2, majd 3 főre duzzadt a létszám /1-2 helybeli dolgozó volt ekkor/; a sorompókezelés mellett már az egyszerűsített jegykiadói teendőket is ellátták, mind a mai napig. /4/ 1973 október elsejéig a Pályafenntartás Felügyelete alá tartozott, majd Széplak-felső Állomásvezetőséghez kapcsolták, ennek megszűnésekor - 1978-ban Révész Lajos állomásvezető nyugdíjazása után - Siófokhoz csatolták. /15/ 1987 február elsejétől a megállóhely Zamárdi-felső Állomásfőnökséghez tartozik.

A II. világháború alatt megsemmisült az ország nemzeti vagyonának 45 %-a. Óriási károkat szenvedett a közlekedés, a visszavonuló fasiszták a berendezések nagy részét megsemmisítették, vagy magukkal hurcolták. Felrobbantották a vasúti hidak 85 %-át, a vágányzat 35 %-át, a kitérők 25 %-át, a víztornyok 50 %-át, használhatatlanná tették a biztosítóberendezéseket, kiégett az üzemi épületek egyharmada. A harcok megszűnése után a vasutasok hősi helyreállító munkáját a lakosság legnagyobb része és a Szovjetunió hadserege igen nagy mértékben támogatta. A forgalom gyors megindításához először csak ideiglenes, majd később végleges helyreállításra volt szükség.

/13/ A visszavonuló német csapatok 1944 december 2-án 14 óra 20 perckor a vasútvonalunkon felrobbantották a Sió-hidat, valamint az átereszek többségét. /14/ 1949 tavaszán édesapám is - akkor zamárdi civil lakosként - részt vett Széplak térségében a vasúti híd javítási munkáiban /16/; itt más zamárdi emberek is dolgoztak.

A fentiekből látszik, hogy helyben 1945 után sem tudott a vasút nagy tömegeket foglalkoztatni. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a helyi lakosok közül kevesen tartoztak a vasutasok nagy családjába. Többen eljárta és ma is eljárnak közeli állomásokra /elsősorban Siófokra/ vagy más főmőkségekre /például: a mozdonyvezetők Székesfehérvárra/. A szántódi és a zamárdi vasúti rakodóhelyek kapcsán viszont közvetve munkához juthattak a szállítófelek /erdészet, tsz/ alkalmazottaiként a helybeliek is.

A technika fejlődésével 1959-ben Siófok és Balatomboglár között svájci Integra biztosító berendezést szereltek fel, amely Siófok és Szántód-Köröshegy között tengelyszámlálóval volt ellátva. Ezzel Zamárdi biztosított, félig önműködő térközi szerepet is betölt. Az állomásokon a váltóállító motok már villamos meghajtásúak. /14/ A pályakorszerűsítést követően, az 1970-es évek elején az állomásokon és a vonalon korszerű Dominó biztosítóberendezést telepítettek. A mozgó szerelőcsoport tagjai között megtalálhatjuk a helybeli ifjú Kukorelli Antalt is. A biztonságosabb forgalomszabályozás létszámmegtakarítást is eredményezett. Az elektromotorral működtetett váltók miatt kevesebb váltókezelő is elegendő volt. Az automata sorompók üzembehelyezése után már nem volt többé szükség sorompókezelőkre, az éjszakai vonatok megszüntetése lehetővé tette Zamárdiban és Széplak-Alsón az éjszakai szolgálat kiiktatását. Az így felszabadult létszámot más munkakörbe helyezték, vagy más állomásokra átcsoportosították. Az állomásfőnökségek összevonása további munkaerő-megtakarítást eredményezett. Zamárdi-felső Állomásfőnökséghez tartozik 1987 február elsejétől Zamárdi megállóhelyen kívül Balatonszéplak-Alsó és Balatonszéplak-felső megállóhelyek is.

Összegezve megállapítható, hogy a közigazgatási területen lévő vasúti szolgálati helyeken az elhelyezkedési lehetőségek csökkenő tendenciát mutatnak.

Az 1988 január elsejei helyzetnek megfelelően az alábbi táblázat mutatja a helybeli/bejáró vasutas dolgozók létszámát:

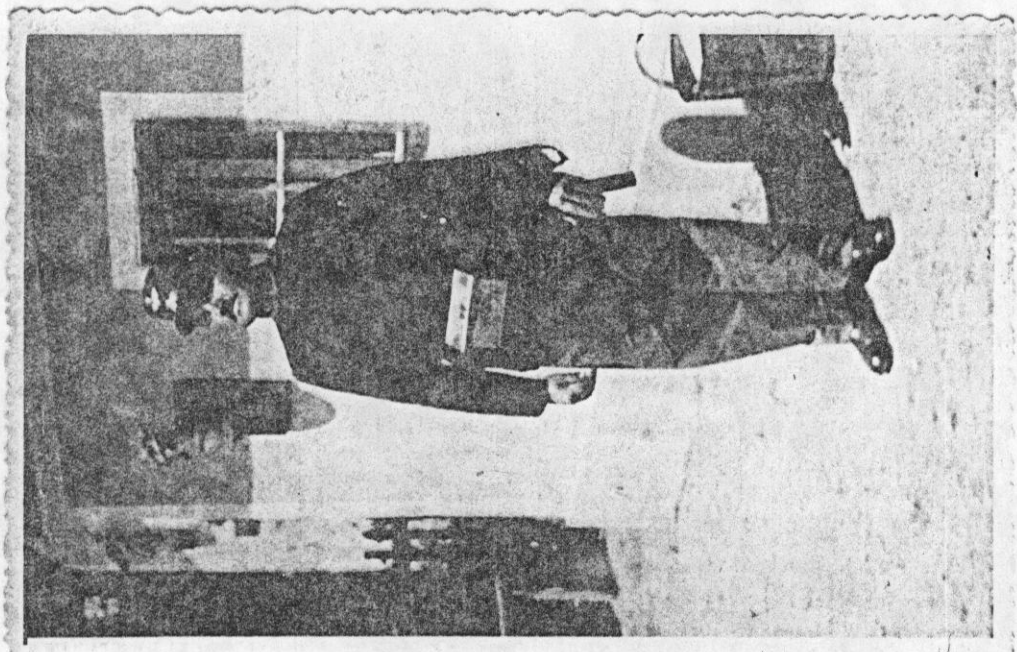
Munkakör Szolg.hely	állomás- fők	forgal- mi szol- gált.	vál- tó- kez.	sze- mély- pénzt.	mál- há- zó	jegy- kiadó ór	öss- sze- sen
Szántód- Kőröshegy	-/1	1/3	2/2	---	---	---	3/6
Zamárdi	---	---	---	3/-	1/1	---	4/1
Zamárdi- felső	1/-	2/2	2/-	---	---	---	5/2
B.széplak- alsó	---	---	---	---	---	1/1	1/1
ÖSSZESEN	1/1	3/5	4/2	3/-	1/1	1/1	13/10

A villamosítási program során hamarosan gyorsabb, korszerűbb füst- és zajmentesebb mozdonyok roboghatnak vonalunkon. A felsővezeték tartó-oszlopok állítása 1987 második felében megtörtént községünk területén. A felsővezeték szerelése 1988 kora tavaszán valósult meg Siófok és Zamárdi-felső között, ezt követően már március közepén - a balatoni vonalon itt először - próbamérések végett már közlekedett villanymozdony. Területünkön csak kb. egy év múlva várható a menetrendszerű villamos vontatás megindulása, mert ez év májusában csak Siófokig adják át a villamosított pályát.

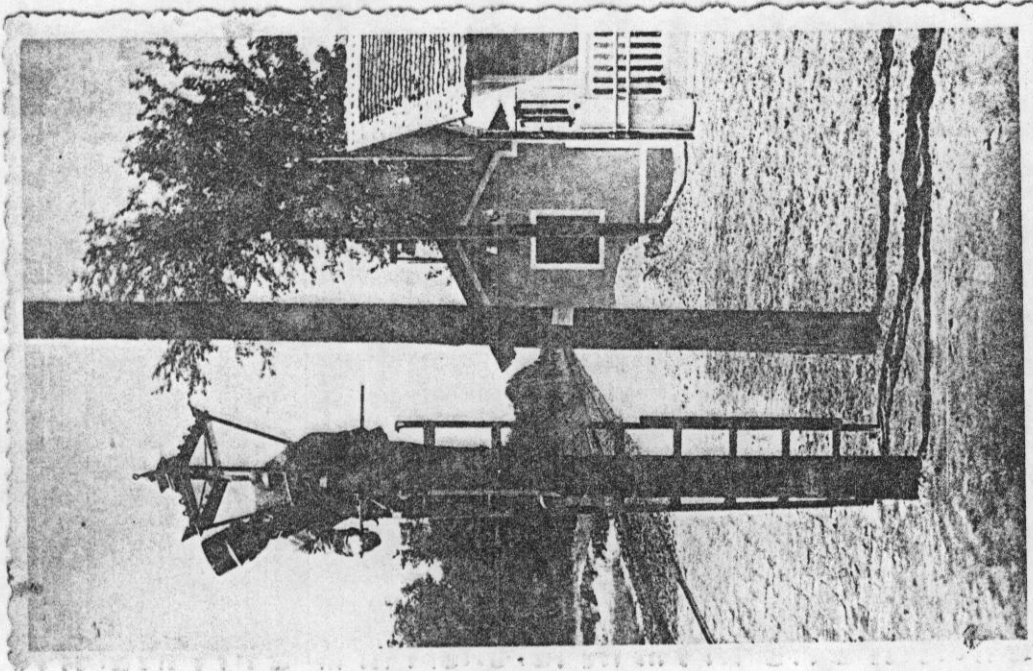
Az adatforrások után mellékelt fénymásolt okmányokon nyomon követhető néhány vasutas dolgozó életútja a munkábaállástól a nyugdíjazásig.

ADATFORRÁSOK:

- 1./ Piller Dezső ny.tanár helytörténeti gyűjtéséből
- 2./ Lovass Gyula: 125 éves a Buda-Kanizsa vasútvonal /Bp.1986/;
Tóth Kálmánné: Képek a Déli Vasút nagykanizsai történetéből
/Nagykanizsa, 1986/
- 3./ Ambrus Zoltán: A Dél-balatoni vasúti vonal korszerűsítése
/Vasút folyóirat 1968 februári száma/
- 4./ Zsebők Dániel /1923.ref. ny.váltókezelő, Szántód-fürdőtelep/
- 5./ Varga László /1913.r.kat. ny.pályamester, Szántód-Köröshegy/
- 6./ Özv.Bóna Imréné /1914.r.kat., Zamárdi/
- 7./ Keszthelyi Hírlap 1900 július 22-i száma;
A Déli Vasút 1900. évi üzletjelentése
- 8./ Rakhelybérleti kimutatás 1968-1972. /Szerző birtokában/
- 9./ 1928. évi Hivatalos menetrend, /Közlekedési Múzeum, Bp./
- 10./ Zamárdi-felső állomás felügyeleti könyvében levő bejegyzés
/MÁV Üzemfőnökség, Nagykanizsa/
- 11./ Fehér Istvánné /1925.r.kat. ny.állomásfőnök özvegye,
Zamárdi-felső
- 12./ 1933. évi Hivatalos menetrend /Közlekedési Múzeum, Bp/
- 13./ MAVÉO: 125 éves a magyar vasút /Bp.1971; Vasútak Világa 3./
- 14./ Kiss Ferenc /ny.menetirányító/: A Budapest-Nagykanizsa
vonalon a menetirányítás története /1982.kézirat/
- 15./ Révész Lajos /1921.ref. ny.állomásfőnök, Siófok/
- 16./ Özv. Bor Ferencné /1925.r.kat., Szántód-Somos/

Mahrikó / úszó Magyarfalvi /
János molgálatra készen / 1942. /

Kiss Ferenc pályavár Siófok - tisztriszolókélp
megállóhelyen / 1941. /

Wien, am Juni 1922

Wien, 1922 évi júnus hó

Nr. 15317

15317 sz.

Herrn Kiss Ferencz

Kiss Ferencz úrnak

Waguarbeiter

palgymunkás

in Siofok
B. C. P.

Siofok
Minikortály

Es wird hiemit seitens der gefertigten Direktion der k. k. priv. Südbahn-Gesellschaft bezeugt, daß Ihre Teilnahmszeit an dem Provisions-Institute für Arbeiter der k. k. priv. Südbahn-Gesellschaft vom 1. April 1919 an gerechnet wird.

A cs. kir. szab. déli vaspálya-társaság alulírott igazgatósága részéről ezennel igazoltatik, hogy a Ön tagságának ideje a cs. kir. szab. déli vaspálya-társaság munkásai nyugbérintézeténél 1919 év. júnus hó 1 tó számittatik.

Die Direktion der k. k. priv. Südbahn-Gesellschaft:

[Signature]

A ~~cs. kir. szab.~~ déli vaspálya-társaság igazgatósága: L

[Signature]

Déli vaspálya-társaság
üzletigazgatóság.

Budapest, 1923. évi. június hó 7-én

28282
..... szám.

Sebestyén Lajos állandó pályamunkásnak

.....
Sántod

a..... síófoki..... mérnökosztály útján.

Vonatkezeléssel..... évi január hó 10-én kelt folya-
modványára értesítjük, hogy pályabírákornoknak felvesszük és
szolgálatra a..... síófoki..... mérnökosztályhoz beoszt-
juk, a hol mint kiegészítő napszámos ideiglenes vagy állandó mun-
kás és szükség esetén, mint felváltóór fog alkalmazásba vétetni.

Folyamodványához csatolva volt..... darab melléklet
ezernel visszaszármasztatik.

Budapest, 1923. évi. június hó 7-én

Az építési és pályafenntartási osztály
főnöke:

Peto

Láttam
Siofok 1923 VI. 13

.....
osztály mérnök.

10.

— 11 —

Pályáíri alkalmazás feltételei.

- 1./ Magyar honpolgárság és magyar nyelvnek szóban és írásban való teljes ismerete.-
- 2./ Teljesen kifogástalan magaviselet és a vasuti szolgálatra alkalmas testi szervezet.-
- 3./ 30 évet meg nem haladó életkor.-
- 4./ Azon vidék nyelvének ismerete, ahol az íri állomás létezik.-
- 5./ A szolgálati utasítások ismerete, továbbá a pályafelügyeleti teendőkben, valamint a pályafentartási munkákban teljes jártasság.-
- 6./ Munkás minőségben legalább két, - és felváltóíri minőségben legalább egy évet eltöltött szolgálati idő.-
- 7./ Nős állapot a célból, hogy a nő férjét a szolgálatban esetleg felválthassa és hogy az utátjárók felügyeletét és sorompók kezelését végezhesse.-
A nőnek, a szolgálatra vonatkozó utasításokat és azon vidék nyelvét ismernie kell, ahol az íri állomás létezik.-
- 8./ Pályáíri állásra honvédség altisztjei előnnyel bírnak.-

Magyar királyi államvasutak.

Igazgatóság.

11200 szám.
1932.A.

A Délivaspálya-Társaság hálózatának igazgatási és műszaki újjászervezése tárgyában létrejött és az 1923.évi XXXVI.törvényekkel beikkelyezett " Megegyezés " 10.cikkében adott felhatalmazás alapján a Duna-Száva-Adria vasutársaság magyarországi vonalai 1932.évi július hó 1-ével állami üzembe vétetnek.

Ennek folytán az említett " Megegyezés " 17.cikkének (2.)és(31.) pontjaiban foglalt rendelkezések értelmében 1932.évi július hó 1-ével ön a magyar királyi államvasutak szolgálatába lép át.

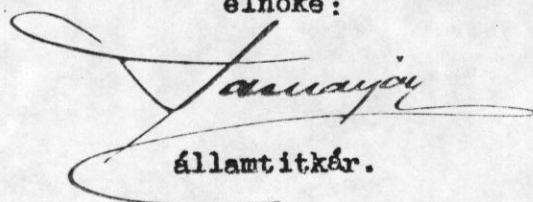
Mindezekről azzal értesítem, hogy az említett 17 cikk (5.) pontjában foglalt rendelkezések értelmében önt a Duna-Száva-Adria vasutársaság C./táblázatának 12. fizetési fokozatában a XI. munkaköri csoportban élvezett fizetésének megfelelően 1932.évi július hó 1-től kezdődő hatállyal besorozom a magyar királyi miniszterium által a magyar királyi államvasuti alkalmazottak illetményeinek szabályozása tárgyában kiadott 1927.évi 9000/M.E.számú rendeletet kiegészítő C./táblázat 12. fizetési fokozatába a XIV. munkaköri csoportba magyar királyi államvasuti pályacr,üzemi altisztté a szabályszerű illetményekkel.

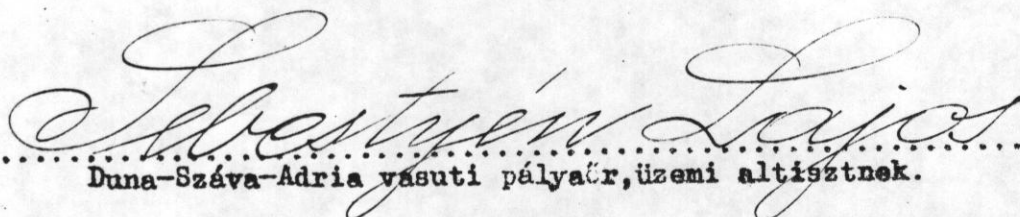
A magyar királyi államvasutak szolgálatába való átlépése folytán a magyar királyi államvasutak nyugdíjintézetének is a tagjává válik és a magyar királyi államvasutak C./táblázatába való besorozásával előléptetésre jogosító várakozási ideje 1928.évi július hó 1-től kezdődik.

Budapest, 1932.évi június hó 21.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságának

elnöke:

államtitkár.

.....
Duna-Száva-Adria vasuti pályacr,üzemi altisztnek.

2383/1939

- 12/a -

FELHATALMAZÁS.

Magyar László Fehér

..... pályafeljárás felelőse, a sorompókezelői
szolgálatra nézve 1939. év. november hó. 30. n. megtartott vizs-

gán e szolgálat ellátásához szükséges ismeretekből kielégítően megfe-
lelvén, felhatalmazzuk, hogy a
vonal 125. sz. őrhelyén, sorompókezelői szolgálatot végezhesen.

Jelen felhatalmazás visszavonásig érvényes.

Kelt,
Magyar László Fehér

MAGYAR KÖZVETLEN
DOLGOZÓK SZÖVETSÉGE

[Signature]
osztálymérnök aláírása

B. min. rend. száma: 23041
 Uv. rend. száma: 23041
 Állomás: 11
 fűtőház
 mérn. osztály és p. m. szakasz
 műhely
 vont. állomás

Áthelyeztetett: a Sm. m. g. 60. sz. é. k. rend. sz. 1923. sz. 17. j. (Változat) Sz. ad. 39.961.925

Betegsegélyző igazolvány száma: 23041
 Vezeték és keresztnév: Paroska István

Szolgálati minőség: allandó szolg. munkás

Születési év, hó és nap: 1903. december 13.
 község, járás, megye, ország: Kamádi. Tal. Somogy. Magyar
 Illetőségi: » » » » » » » » » »
 Családi állapot: házas

Házasságot kötött			Nőjének						A törvényes gyermekek								
év	hó	nap	vezeték- és keresztnév	születési			elhalálozási			neve	születési			elhalálozási			
				év	hó	napja	év	hó	napja		év	hó	napja	év	hó	napja	
1925	XI	4	Paroska István	1903	XII	13											

Nyelvismeret: beszél: magyarul
 olvas: _____
 ír: _____

A bemutatott tanonczlevél szerint tanult mesterség: _____
 A vasút szolgálatba lépése előtti foglalkozása: feldmérés
 Munkába lépett: 1921. IV. 30. Állandósított: 1925. IV. 1.
 Hivatalos fogadalmat tett: 1922. VI. 9. Esküt tett: _____
 Napibére munkába lépéskor: 6 korona.

Napibérváltozások:

	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1925	1925	19	19
Kelet	19.20	19.22	19.22	19.23	19.23	19.24	19.25	19.25		
korona	0.20	2.40	5.40	11.40	19.20	0.22	0.23	0.24	40.00	

Katonai kötelezettségének eleget tett, mikor: Katonai megismerés
 » kötelezettség alól felmentetett »
 A nyugbérintézetbe felvétetett, mikor: 1925. IV. 1. Mily napi bérrrel: 0.24 arK oráléval
 A részvételi időről szóló igazolvány száma: _____
 A 44. §. (3.) értelmében a beszámítható szolgálati idő _____ év _____ hó _____ -től számít.
 A beszámítható szolgálati időnek megszakítása: _____
 Balesetet szenvedett: _____ A vonatkozó ügyirat száma: _____
 » » » » » » » » » »
 » » » » » » » » » »
 » » » » » » » » » »
 » » » » » » » » » »
 » » » » » » » » » »
 » » » » » » » » » »

A kilépésre vonatkozó adatok: _____

7/15

Kinevezés, előléptetés, áthelyezés, lefokozás stb.

Szolgálati minőség	Állomási hely	Napi vagy óraber	Naplódíj	Havi díj	Fizetés	Körpótlék	Lakáspénz	Személyi pótlék	Működési pótlék	Utazási állomány	A változásról szóló igazgatósági rendelet száma	A változás kelte
<i>szolgálati minőség</i>	<i>Szombathely</i>										<i>3096/1930</i>	<i>1930. június 17.</i>
<i>szolgálati minőség</i>	<i>"</i>										<i>3096/1930</i>	<i>1930. június 17.</i>
<i>szolgálati minőség</i>	<i>"</i>				<i>86-</i>						<i>1632/1930</i>	<i>1930. június 17.</i>
<i>szolgálati minőség</i>	<i>"</i>				<i>86-</i>						<i>1632/1930</i>	<i>1930. június 17.</i>
<i>szolgálati minőség</i>	<i>"</i>				<i>91-P</i>						<i>4500/1927</i>	<i>1927. XI. 1.</i>
											<i>33.000</i>	<i>1931.</i>
											<i>1930.</i>	<i>3. 1.</i>
Átlép 1932 évi július hó. 1-én a DUNA-SZÁVA-ADRIA VASÚTTÁRSASÁG (AZ ÉLELTI ÉS ELI VASÚTTÁRSASÁG) Szombathely, 1932 június hó 30. Működési osztály SZOMBATHELY Az osztálymérnök: <i>[Handwritten Signature]</i>												

Duna-Száva-Adria-Vasúttársaság
 (azelőtt Déli Vasúttársaság)

Üv. rend. száma: *59/86/1938*

Szolgálati táblázat.

12202/1006 H.
 Vezeték- és keresztnév: *Stovasi József*

Szolgálatba lépés ideje: *1922. év március hó 28-án.*

Nyugdíj jogosultságának kezdete: *1922. IV. 1. nap 73/908 III. 19.*

Szolgálati fogadalmat tett:*) *1922. év június hó 9-én.* - Nyugdíjnyakönyvi szám:
 Esküt tett: *1926. év április hó 23-án.*
 Esküt tett: *1927. VI. 25. Szombathely áll.-on.*

F. 30. n. felt. 1928. II. 23. 21/908 H.

Születési						Községi illetőség	Vallás	Jegyzet
év	hó	nap	község	vármegye	ország			
<i>1903</i>	<i>XII</i>	<i>13</i>	<i>Zamárdó</i>	<i>Somogy</i>	<i>Magyar</i>	<i>Zamárdó</i>	<i>rkath.</i>	

A véderőt illető viszonya.

Sorozási évfolyam	Hol szolgált?		Katonai rendfokozata	Mikor szolgált? (katonai szolgálat kezdete és vége, év, hó, nap)	Jegyzet
	A csapattest száma	megnevezése			

Iskolai képzettség: (Az intézet megnevezése, a bizonyítvány száma és kelte.) *6 elemi*

Nyelvismeret: beszél: *Magyarul*
 (fogalmaz)**) *Magyarul*

A déli vaspálya-társaság valamelyik alkalmazottjával áll-e rokonsági viszonyban, kivel és mily fokban? *Nem*

Családi állapot.

Nős vagy özvegy (elvált)	Mióta (év, hó és nap)	A nő						A házasságból származott gyermekek (mostoha gyermekek is)						Jegyzet
		vezeték- és keresztnéve		születésének		halálának		neve	születésének		halálának			
		éve	hava	napja	éve	hava	napja		éve	hava	napja	éve	hava	napja
<i>Nős</i>	<i>1915 II 4</i>	<i>Stovasi Margit</i>		<i>1907</i>	<i>II</i>	<i>3</i>								
							<i>JÓZSEF</i>	<i>1928.</i>	<i>szept.</i>	<i>24.</i>				
							<i>ILRÓSKA</i>	<i>1927.</i>	<i>okt.</i>	<i>20.</i>	<i>1927.</i>	<i>nov.</i>	<i>10.</i>	<i>✓</i>
							<i>MARGIT, MÁRIA</i>	<i>1930</i>	<i>márc.</i>	<i>27.</i>				
							<i>Anna Péterka</i>	<i>1933</i>	<i>VI</i>	<i>17</i>				

Egyéb eltartott családtagok, akik után családi pótlékot kap:

*) Az eskü vagy fogadalom letételének napja, az azt kivéve szolgálati főnökség megnevezése, a jegyzőkönyv iktatószáma.
 **) Az 1. táblázatba tartozó tisztviselőknél a rovatba csak azok az idegen nyelvek sorolandók fel, amelyeken az illető fogalmazni is tud.

Kinevezés, fizetésemelés, áthelyezés.

Az				Tárgy	Szolgálati		Szolgálatbeépítés és a szolgálat közben történt változás ideje	Ideiglenes	Állandó	Napi vagy óraber	Napi díj	Havi díj	Fizetési		Sze-mélyi Kor.	Lakás-pénz	Pótlék vagy átalány	
igazgatósági		üzlet-vezetőségi			minőség	beosztás							osztály csoport fokozat	Fizetés			Pótlék	munkadíj
száma	kelte	száma	kelte															
11200	1952			Átlépés a MÁV szolgálatába.	60x. drh/10x. all.	Szombathelyi nagykereskedelmi vállalatvezető enjárt körlelmére	1952. 10. 1.						XIV 12	91				
1930	11. 20	7858	1933	Szolgálati változás			1933. 11. 1.						XIV 12	91				
		1518	11. 22	Áthelyezés			1934. 11. 6.		1				XIV 12	91				
		28698	1935	Szolgálati változás			1935. 11. 1.		1				XIV 11	95				
		1835 I.	11-9	Szolgálati változás			1935. 11. 1.		1				XIV 11	95				
		1800	12-20	Szolgálati változás			1936. 12. 1.		1				XIV 11	95				
		2417	12-29	Áthelyezés saját kérelmére			1936. 12. 29.		1				XIV 11	95				
		1897	1-25	Szolgálati változás			1937. 1. 25.		1				XIV 11	95				
		3326	1-25	Szolgálati változás			1937. 1. 25.		1				XIV 11	95				
		1941 B.	2-12	Szolgálati változás			1941. 2. 12.		1				XIV 11	95				
51800	1941	1941. 11. 10	1941	"Műveltségkorszerűsítés"			1941. 11. 10.		1				XIV 9	133.50				
136700	1941	1941. 7-20	1941	"Műveltségkorszerűsítés"			1941. 7-20.		1				XIV 9	133.50				
184. 3.	10. 21.	1941. 10. 21.	1941	Áthelyezés saját kérelmére			1941. 10. 21.		1				XIV 9	133.50		6888	1941. 10. 21.	
64000	1943	1943. 11. 22	1943	"Műveltségkorszerűsítés"			1943. 11. 22.		1				XIV 9	189				
184. 3.	10. 21.	1941. 10. 21.	1941	Szolgálati változás			1941. 10. 21.		1				XIV 8	180				
		1941. 10. 21.	1941	"Műveltségkorszerűsítés"			1941. 10. 21.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűsítés"			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Áthelyezés saját kérelmére			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	Szolgálati változás			1946. 11. 1.		1				XIV 8	180				
		1946 I.	11-1	"Műveltségkorszerűs														

Magyar államvasutak.

Névmagyarosítás folytán
 családi neve: *Jávási*
 B. min. rend. száma: *63755/733-III*
 Üv. rend. száma: *59/51/1933*

Szolgálati táblázat.

Családnév: *Jávási*

Kereszt-név: *József*

Az első felvételi vagy kinevezési okirat száma és kelte:
1929. 9. 1926. IV. 1

Szolgálatbalépés ideje:
1929. IV. 26-án

Nyugdíj } jogosultságának kezdete:
 Nyugbér } *1929. IV. 1 ad. 73/928 III. 19*

* Szolgálati fogadalmat tett: *1929. IV. 9-án*
 esküt tett: *1926. IV. 13-án* *1927. IV. 15-én* a ve
 halálai omló napján *25/1928. III. 20-án*

S z ü l e t é s i						Községi illetőség	Vallás	Jegyzet
év	hó	nap	község	vármegye (kerület)	ország			
1903	Február	13	Károlyváros	Szatmárvármegye	Magyarország	Károlyvárosi 1919-ig illetékei bünyit- tény	Római-katolikus	

A védőrt illető viszonya.

Sorozási évfolyam	Hol szolgált?		Katonai rendfokozata	Mikor szolgált? (katonai szolgálat kezdete és vége, év, hó, nap)	Jegyzet
	A csapattest száma	A csapattest megnevezése			

Iskolai képzettség: *Matematika*
 (Bizonysítvány száma és kelte) *3 szám. Károlyvárosi 1917. október 26.*
 Nyelvismeret: beszélt: *magyarul*
 (ír, fogalmaz): *magyarul*
 All-e a magyar államvasutak valamelyik alkalmazottjával rokonsági vagy sógorsági viszonyban, kívül és mily fokban? }

Családi állapot.

Nő vagy özv. (évtől)	Mióta? (év, hó és nap)	A n ő						A házasságból származott gyermekek						Jegyzet					
		családi és kereszt-név		születésének			halálának			neme	neve	születésének			halálának				
		éve	hava	napja	éve	hava	napja	éve	hava			napja	éve		hava	napja			
<i>1905</i>	<i>1935. IV. 4.</i>	<i>Lóránt Jávási</i>	<i>1906</i>	<i>IX.</i>	<i>3</i>						<i>fiú</i>	<i>József Jávási</i>	<i>1930</i>	<i>III.</i>	<i>27</i>	<i>✓</i>			
											<i>leány</i>	<i>Mária Jávási</i>	<i>1933</i>	<i>VIII.</i>	<i>17</i>	<i>✓</i>			

A házasságból származott gyermekek

neme	neve	születésének			halálának			Jegyzet
		éve	hava	napja	éve	hava	napja	
<i>fiú</i>	<i>József Jávási</i>	<i>1926</i>	<i>IX.</i>	<i>24</i>				
<i>leány</i>	<i>Mária Jávási</i>	<i>1927</i>	<i>X.</i>	<i>20</i>	<i>1927</i>	<i>X.</i>	<i>10</i>	

Egyéb adatok.

Az eskü vagy fogadalom letételének helye, az azt követő szolgálati főnökség megnevezése, a jegyzőkönyv iktatószáma.
 Az „A” táblázatba tartozó tisztviselőknél a rovatba csak azok az idegen nyelvek sorolandók fel, amelyeken az illető fogalmazni is tud.

* Az eskü vagy fogadalom letételének helye, az azt követő szolgálati főnökség megnevezése, a jegyzőkönyv iktatószáma.
 ** Az „A” táblázatba tartozó tisztviselőknél a rovatba csak azok az idegen nyelvek sorolandók fel, amelyeken az illető fogalmazni is tud.

M. kir. államvasutak.

Szombathely - nagykanizsai vonat.

M. Péter
Kimutatás

állomás:

a szolgazemélyzettel 193..... évi havában tartott vizsgálatok eredményéről.

A vizsgálatot tevő			Vizsgáltatott			Jegyzet
neve	rangja	vizsgálati ideje	a forgalmi utasításból	a jelzési utasításból	egyéb szakutastításból	
			minő eredménnyel?			
<i>M. Péter</i>	<i>Főosztályvezető</i>	<i>1934. II. 20.</i>	<i>jó</i>	<i>jó</i>	<i>jó</i>	<i>Kovács</i>
<i>Szombathely, 1934. III. 6. nap</i>						
MAGYAR KIRALYI ÁLLAMVASUTAK SZOMBATHELY - NAGYKANIZSAI OSZTÁLYMÉRŐKÉGE Az osztálymérnök <i>Kovács</i>						

XV.
-21-

M.A.V. BUDAPEST-DÉLI ÜZLETVEZETŐSÉG I.
ÉRKEZETT: FŐORVOS:
1942 JAN - 7 000219
MEGNEZTÜNK, BEVÉLTÜNK, EXPEDIÁLTUK:

15. Vannak-e jelentékeny mérvű visszértágulások (varicés), vagy agaganatok az alsó
MEGNEZTÜNK, BEVÉLTÜNK, EXPEDIÁLTUK: (Akkor a forgalmi végrehajtó szolgálatnak, valamint a mozdony-és vonatkísérő szolgálatnak.)

Jegyzet: A mozdonyon teljesítendő szolgálatra még kisebb mérvű visszértágulások is alkalmatlanná teszik a vizsgáltat.

16. Van-e még valami különös megjegyzés a vizsgált testi és szellemi képességeit illetőleg?

A fentiek alapján I csoportba tartozó foglalkozásra alkalmas.
a vasúti szolgálatra nem alkalmas.

A megvizsgált kijelenti, hogy a hozzá intézett kérdésekre a valóságnak megfelelőleg, legjobb tudomása és lelkiismerete szerint válaszolt és semmit, mi egészségi állapotának megítélésére fontossággal bírhat, tudva el nem hallgatott és egyúttal megengedi, hogy ez az orvosi bizonyítvány a magyar királyi államvasutak tulajdonába menjen át és kijelenti, hogy annak visszanyerése iránt még az esetben sem támaszthat igényt, ha a magyar királyi államvasutak szolgálatába leendő felvétele iránti kérelmét elutasítanák.

Kelt Nagykanizsa, 19 41. december hó 19 n.
Hanusz János
(A vizsgált névaláírása)

Kijelentem, hogy ezt az orvosi bizonyítványt orvosi meggyőződésem szerint és szolgálati kötelességem tudatában állítottam ki.

Kelt Nagykanizsa, 941 1942
János
M.A.V. Közzelti ellenőrző orvos.

A felülvizsgálatot teljesítő főorvos véleménye

A vizsgáltunknak a megbízott vasúti orvostól eltérő adatait piros tintával jeleztük be. Vizsgált a vasúti szolgálat II csoportjába sorolt foglalkozású, II pontok adatai miatt nem alkalmas, képzettségénél II megfelelő, mindennemű vasúti szolgálatra, egyszer s mindenkorra alkalmatlanná vált.

Kelt Budapest, 19 1942 Jan. 13 hó 13 n.
Hanusz János
Orvostudományi főorvos.

A vizsgált egyén aláírása a felülvizsgálat után

Megjegyzés: Az orvosi vizsgálat és véleményezés költségeit a pályázó (folyamodó) viseli, kinek a fenti bizonyítványt az annak végén levő elismervény megtörtént aláírása után az orvos által lepecsételt borítékban át kell adni.

Az államvasut szolgálatában ideiglenesen alkalmazott ama egyének, akiknek évi fizetéssel egybekötött állásra való kinevezése ez orvosi vizsgálat eredményétől van függővé téve, az orvosi vizsgálat és véleményezés költségeinek viselésétől felmentvük.

Hanusz János

Magyar királyi államvasutak.
MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK
VÁLYKAMILLA SZÁLLYTERHESÉGE

Hanusz János
A vizsgálandó egyén aláírása a szolgálati főnökség előtt.

Orvosi bizonyítvány

Havasi József nevé, Kamáradi illetőségű egyén egészségi állapotának megvizsgálásáról, annak elbírálása céljából, hogy nevezett egyén testileg alkalmas-e arra, hogy a magyar királyi államvasutak valamely minőségben alkalmazzák.

* A vizsgált egyén születési éve 1903 december hó 13 nap

*1. a) Szolgált-e az illető a katonaságnál?
b) Ha nem szolgált: a katonai szolgálatra teljesen alkalmatlannak találtatott-e, és mi okból? Vagy a katonai szolgálat teljesítésének kérdése feletti végleges döntés egyelőre függőben van-e tartva? (A megvizsgálandó bementése alapján kell bejegyezni.)

*2. A katonai szolgálatból való elbocsátás valamely betegség vagy szenvedett sérülés okából történt-e? és melyek, vagy minő természetűek azok? (A megvizsgálandó bementése alapján kell bejegyezni. Ha a katonai szolgálatból történt elbocsátás tudóhaj vagy a tudónek bármilyen megbetegedése miatt történt, ezt különösen ki kell tüntetni.)

3. Volt-e már az illető korábban is komolyan beteg, vagy szenvedett-e valamely súlyosabb sérülést? és mikor? (Hány éves korában?) Milyen a sérülés? Volt-e az illető tüdőbeteg? (Fiatal egyéneknek, akiknek családjában tüdővész fordult elő, a szülők és testvérek halálzási okai is felsorolandók.)

4. a) A test hossza (cm-ekben)? 170 cm
b) A mellkas kerülete? 85-90 cm
c) A has kerülete? 72 cm

* A szolgálati főnökségnek kell kitöltenie.

- d) Milyen a csontszerkezete? _____
 e) Milyen az izomzat fejlettsége és tápláltsága? _____
5. a) Megfelel-e az összbnyomás a bemondott életkor rendes követelményeinek? _____
 b) Arányban állanak-e ezzel a testi erők? _____
6. a) Milyen a mell alkotása és fejlettsége? _____
 b) Egészségesek-e a mellkasi szervek? Ellen esetben nem mutatja-e a mell rendellenes alkotása egy, a tüdővész jellegével bíró vagy annak gyanuja alatt álló betegség jelenségeit és általában minő rendellenességek észlelhetők? (Azok az egyének, kiknél ilyen hibák észlelhetők, a felvételtől ki vannak zárva.) _____
 c) Hasi szervek és fogak állapota milyen? _____

jól kinyitott, íp, fejlett
 jól fejlett
 igen
 igen
 jól fejlett
 egészséges
 jók

Jegyzet: A szívnek erős és ideges löktetése, még ha kóros elváltozások nem észlelhetők is, a forgalmi és vontatási ágaknál leendő alkalmaztatásból feltétlenül kizáró ok.

7. a) Milyen a hangja? _____
 b) Beszéde könnyen érthető-e? _____
- Jegyzet: Rekedt, gyenge, susogó hang és a szavaknak nem tisztán, vagy nem érthetően való kiejtése (dadogás) a vizsgáltat a forgalmi, vonatkísérő és állomási szolgálatra alkalmatlanná teszi.
8. Duzzadtak-e a mirigyek és az azokra gyakorolt nyomás iránt fájdalmas érzékenység mutatkozik-e? _____
9. a) Milyen a hallási képessége? _____
 b) A hang megerősítése nélkül megérti-e a háttal álló vizsgált a hozzá intézett beszédet? _____
 c) A hang legcsekélyebb emelése nélkül való suttogó beszédet 5 vagy hány méter távolságról érti meg? _____

lenta, erős
 igen
 nem tapasztalható
 pontos
 igen
 5 méter

(Ennek megvizsgálásánál a háttalállást, ha azonban az illető nehézhallásúnak látszik — amit meg kell említeni — az oldalállást kell alkalmazni. Mindegyik fület külön kell megvizsgálni, mikor is a másik fület gyapottal jó erősen be kell tömni. Ajánlatos a próbát a mély és magas hangok kipróbálására és illetve egyes szavak utánmondására is kiterjeszteni.)

Jegyzet: A suttogó beszéd 5 méterre való hallási képességét minden, a külső szolgálatnál alkalmazott egyénnél meg kell kívánni.

A látóképesség megvizsgálása.

10. a) Milyen a szemek külső állapota { j. sz.? rendszeres
 b. sz.? rendszeres
 b) Van-e haladó szembetegsége { j. sz.? min
 b. sz.? min
 c) Van-e ragályos szembetegsége { j. sz.? min
 b. sz.? min
 d) Mennyi a látási élesség { j. sz.? 5/5
 1. szabad szemmel a { b. sz.? 5/5
 2. javító-üveggel a { j. sz.? =
 b. sz.? =
 e) Milyen a szemek fénytörése a { j. sz.? rendszeres
 b. sz.? rendszeres
 f) Milyen a színérzése? rendszeres
 g) Milyen a látótérel? rendszeres
 h) Milyen szemüveget ^{szükség} kell használni? _____
 i) Milyen a látási élessége szürke üvegen át a { j. sz.? 5/7
 b. sz.? 5/7
 11. a) Vannak-e a végtagokon hibák vagy rendellenes elváltozások? (lúdtalp) _____
 b) Csontkinövések vagy görbületek vannak-e? _____
 c) Egy korábbi sérülésnek következményei-e ezek? _____
 d) Befolyásolják-e ezek az illető végtag használhatási képességét? _____
 12. Van-e valami feltűnő, elrútitó, vagy fertőzőbetegsége? min

Jegyzet: Fertőzőbetegségek minden szolgálati ágból, undorító és elrútitó betegségek pedig azokból a szolgálati ágakból, melyeknél a közönséggel kell érintkezni, kizárják az illetőt.

13. Eskór vagy más idegbetegség van-e jelen? min

Jegyzet: Eskór, komolyabb és súlyosabb természetű idegbajok, valamint az elmebeli betegségek bármely szolgálati ágnál való alkalmazás lehetőségét kizárják. Eziránt tehát nagyon behatóan ki kell kérdezni az alkalmazást keresőket.

14. a) Vannak-e valódi sérvek és minő természetűek azok? min
 b) Van-e herevisszérés (varicocele)? avagy vizesér (hydrocele)? (Mindkettő akadály a mozdonyon való szolgálatnak.) min

Büntetési kivonat.

Név Flovási Főzsef Szolgálati minőség fényképező - pályaszakos

Az alkalmazotti beosztási helye	Az igazgatósági rendelet száma	Az üzletvezetőségi száma	A szolgálati fónökségi és kelte	A büntetés		A bírság		Jegyzet
				oka	neme	összege (Ft)	levonásra előjegyztetett	
II. osztály	948.	948.	1948 V 19-ai az 1920	1948 V 19-ai az 1920	R.	1.	948	1. osztály
II.	948.	948.	1948 V 23-ai térvilági- teist elmulasztotta	1948 V 23-ai térvilági- teist elmulasztotta	R.	2.	948	1. osztály
<i>A kivonatot hitelekül</i>				<i>Szűzők 1949. május 16. ad</i>				
<i>L. avarosok</i>	<i>1399</i>			<i>1950</i>	<i>1950</i>	<i>1.</i>	<i>1050</i>	<i>1. osztály</i>
<i>V.</i>	<i>166</i>			<i>1952</i>	<i>1952</i>	<i>5.</i>	<i>100</i>	<i>1. osztály</i>
<i>-</i>	<i>976</i>			<i>1954</i>	<i>1954</i>	<i>1/6</i>	<i>1/6</i>	<i>1. osztály</i>
<i>-</i>	<i>302</i>			<i>1958</i>	<i>1958</i>	<i>5.</i>	<i>5.</i>	<i>1. osztály</i>
<i>-</i>	<i>1165</i>			<i>1958</i>	<i>1958</i>	<i>figyelmeztetés</i>	<i>1. osztály</i>	<i>1. osztály</i>
<i>V.</i>	<i>1329</i>			<i>1959</i>	<i>1959</i>	<i>2.</i>	<i>2.</i>	<i>1. osztály</i>
<i>-</i>	<i>1518</i>			<i>1960</i>	<i>1960</i>	<i>figyelmeztetés</i>	<i>1. osztály</i>	
<i>-</i>	<i>90</i>			<i>1961</i>	<i>1961</i>	<i>figyelmeztetés</i>	<i>1. osztály</i>	

Átvételi elismervény

Havaszi József pályaváltó részére kiszolgáltatott szabályzatokról és utasításokról.

A kiszolgáltató szerv neve	A szabályzat vagy utasítás megnevezése	A kiszolgáltatás éve, hava, napja	Az átvevő alkalmazott átvételt tanúsító aláírása	A visszafelvétele éve, hava, napja	Az átvevő szolgálati főnökség bélyegzője és a szolgálati főnök átvételt tanúsító aláírása	Jegyzet
MAGYAR KIR. ÁLLAMVASÚTAK NAGYKANIZSAI ÜZEMTARTÓ ÉS PÉNZMŰKÖZMŰVÉSEK	1 m. Szolg. és illetm. tábl.	1934	<i>Havaszi József</i> <i>Havaszi József</i>			
	11 m. pályaváltási utasítás	11/17				
	41 m. felvételi utasítás	11/15				
	1938. évi szabályzat	aug. 8				
	1939. évi felvételi utasítás 1939. aug. 1-től	1939. aug. 15				

J e g y z ő k ö n y v
Zamárdi-felső

Felvételett.....állomáson 1951. évi.....szepember 20.....hó.....n.

S á r g y:

Havasi József...../név/.....főmunkamester...../szolg. cím/-t

a mai napon a villamos meghajtású váltók kézi állítására szerelés éskikap-...
csolás.....rendszerű biztosító berendezés kezeléséből megvizsgáltattu

Nevezett a vizsgán megfelelt.

Zamárdi-felső.....1951. évi.....szep.....hó 20.....n.

szolg. főnök.

Magyar Államvasutak
Állomásvezetősége
Zamárdi-felső

vizsgáztató.
MAGYAR ÁLLAMVASUTAK
Távközú és birt. ber. ügyek,
Vonalellenőrsége
SIÓFOK

Átvételi elismervény

Havasi József váltókezelő

részére kiszolgáltatott

szabályzatokról és utasításokról.

A kiszol- gáltató szolg. főn.	A szabályzat vagy utasítás megnevezése	A kiszol- gáltatás éve, hava, napja	Az átvevő alkalmazott átvételt tanusító aláírása	A vissza- szolgal- tatás éve hava, napja	Az átvevő szolgálati főnökség bélyegzője és a szolgálati főnök át- v. teit tanusító aláírása	Jegyzet
Zamárdi-felső	FH ①	1959 III. 5	Havasi József			
Zamárdi-felső	FI ①	1959 V. 5.	Havasi József			

Állománycsoport

Forgalom

Munkaerő és munkaköri bér nyilvántartó lap

1	Az alkalmazott neve: Szolgálati címe:	<i>Havasi József</i> <i>vezető fém munkamester</i>	2	Anyja neve:	<i>Hajdu Rozália</i>
3	Születési helye, ideje:	<i>Zamárdi. 1903. XII. 13.</i>	4	Iskolai végzettsége:	<i>6 elemi</i>
			5	Munkakönyv száma:	<i>H. 674673</i>
Képesítések, szakvizsgák, szaktanfolyamok					
		megnevezése		megszerzésének ideje	
6	Ipari szakképesítések				
7	Ipari szaktanfolyamok				
8	Vasúti szakvizsgák	<i>Vonatjelentőőri</i>		<i>1947. V. 8.</i>	
		<i>Váltókezelői</i>		<i>1949. V. 14.</i>	
		<i>Műhelyi</i>		<i>1962. VI. 16.</i>	

232. sz. Különtétele minta. 132142/959. I. 2. B. - 60.2337 MAV Jegynyomda

Selejtezhető évben.

Munkaköri bér nyilvántartólap

Az alkalmazott neve és szolgálati címe:		Anyja neve:		Születési ideje:	
<i>Havasi József vezető fém munkamester</i>		<i>Hajdu Rozália</i>		<i>1903. XII. 13.</i>	
Szolgálati ténökség megnevezése	Béretétel sorszama	Munkakör megnevezése	Munkaidő keretszám	Munkaköri bér összege	Változás ideje év, hó, nap
<i>H. Zamárdi-felso</i>	<i>596</i>	<i>Váltókezelő IV.</i>	<i>3</i>	<i>730.-</i>	<i>1957. VI. 1.</i>

232. sz. Különt. minta 32/156/1956. 4. B. - 1957. VI. 60/m - Allami Nyomda. 3631/5.

1. sz. munkaadó-nyilvántartó lap

MUNKAERŐ- NYILVÁNTARTÓ LAP (férfiak részére)		2 Technikai minimum	
1 Foglalkozási szám <i>807</i>		3 Munkavállaló neve <i>Havasí József.</i>	
4 Anyja neve <i>néhai Hajdu Rozália.</i>		5 Munkakör, beosztása <i>váltó</i>	
4 Születési helye és ideje <i>Zamárdi. 1903. december 13.</i>		6 Iskolai végzettség <i>6. elemi.</i>	
5 Munkaköre, beosztása		7 Nyelvismerete <i>magyar.</i>	
6 Iskolai végzettség		8 Ipari szakképesítések	
7 Nyelvismerete		9 Ipari szakképesítések, szaktanfolyamok	
8 Ipari szakképesítések		10 Adminisztrációs és egyéb szak-képzettség	
9 Ipari szakképesítések, szaktanfolyamok		11 Egyéb feljegyzések	
10 Adminisztrációs és egyéb szak-képzettség			
11 Egyéb feljegyzések			

A képzések, szakképzések, szaktanfolyamok, stb. megkezdésének ideje

IRELL, 19782. Budapesti Szikra Nyomda NY. 53274 (10):

Selejtehető évben.

Munkaköri bér nyilvántartólap IV/12.

Az alkalmazott neve és szolgálati címe: <i>Havasí József r. főmunkos</i>		Anyja neve: <i>Hajdu Rozália</i>		Születési ideje: <i>1903. XII. 13.</i>	
Szolgálati főnökség megnevezése	Béretétel sorszáma	Munkakör megnevezése	Munkaidő keretszám	Munkaköri bér összege	Változás ideje év, hó, nap
<i>Zamárdi-felső</i>	<i>511</i>	<i>váltókezelő IV.</i>	<i>3</i>	<i>710</i>	<i>1956. VIII. 1</i>
<i>- 1 -</i>	<i>596</i>	<i>váltókezelő IV.</i>	<i>3</i>	<i>730</i>	<i>1957. VI. 1</i>
	<i>596</i>	<i>- 1 -</i>	<i>3</i>	<i>790</i>	<i>1959 JAN. 1</i>

23736 /1963.

Allomásfőnökség

Zamárdi-felső.

Havasi József vezető főmunkamester /1903.XII.13. an: Hajdu Rozál/
örökségi nyugdíjigényét fenti szám alatt 1964. január 1- től
elismertük.

A nyugdíjmegállapítás számát jegyezze elő a szolgálati táblázaton és a
VÁZT egyéni lapon. Ennek megtörténte után az értesítést a szolgálati táblá-
zátban kell megőrizni. A szolgálati táblázatot /anyakönyvi lapot/
csatoljuk.

A megállapításról tegyen jelentést az Igazgatóság Személyzeti- és Munka-
ügyi osztályának, valamint a Számviteli Főnökségnek.

Folyósítási száma: MÁV. 158-06634.

Ha a nyugdíjas táppénzsegélyben részesül, ezt a Nyugdíj Hivatalnak 8 na-
pon belül be kell jelenteni.

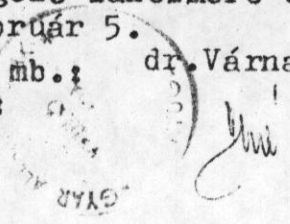
A határozatot a dolgozó lakcímére egyidejűleg megküldtük.

Budapest, 1964. február 5.

MÁV.Nyugdíj Hivatal mb.: dr. Várnai Andor sk.osztályvezető.

A kiadmány hitelélül:

A.l.

HAGYAN ÁLLAMVASUTAK

NYILATKOZAT

az utasításszerű szolgálattétel vállalására

Kijelentem, hogy a használat céljára nekem átadott.....
.....

sz.sz. lgalati utasítás/ok/, egyéb segédkönyv/ek/ rendelkezéseit és szabálya-
it megtanultam és azokat alkalmazni tudom.

Kötelessen magam, hogy:

a/ az utasításokhoz kiadásra kerülő kiegészítéseket és pótlékokat a meg-
adott határidőre és a szolgálattétel mindenkor az utasításokban és a hivatalos
segédkönyvekben meghatározott módon végzem,

b/ a nekem használatra átadott utasításokat és segédkönyveket folytat la-
gosan helyesbíten és azokat a szolgálati főnököm felállítására, további át-
helyezésem esetén vagy szolgálati viszonyom megszűnésékor a szolgálati fő-
nökömnek visszaadom.

Felró 1960. 5. 13.

.....
alíírás

.....
.....

IV. „ÉLETEM TÖRTÉNETE”

Zamárdi a török hódoltság idején teljesen kipusztult, a földdel lett egyenlő. Mária Terézia uralkodásának elején, 1741-ben Lécs Ágoston apát telepített itt le 41 jobbágycsaládot. Ezeknek utódai - kevés kivétellel - ma is élnek a faluban, és annak törzslakosságát adják. A honfoglalók közé tartozik a Kriszán család is. Az első egyházi anyakönyvben, melyet 1785-ben nyitott meg Bosnyák Benedek plébános, Kriszán írásmóddal /zs helyett s/ szerepelnek e név hordozói. A bejegyzésekből nem marad el a nemességre utaló „nobilis”, de hogy pontosan mikor és miért kapta a család e rangot, nem tudni. Piller Dezső a veszprémi levéltárban talált egy iratot, mely szerint nemes Kriszán Ádám 1795-ben pereskedett örökség ügyében a vörösberényi Hatos Klarával. Egy másik okmányom - 1845-ből való - nincs feltüntetve nemességük, és a családnév írása is Krisányra változott. A mai utódok már zs -vel és n -mel használják nevüket. Kriszán Pista bácsi szellemileg friss, igen jó memóriájú; évek óta szolgáltat értékes, megbízható adatokat szakkörünknek. Örömmel tett eleget kérésemnek: ismertesse életrajzát. Címet is ő adott: „Életem története ...

1910 március 6-án születtem. Szüleim itt élő paraszt emberek voltak. Nevünk szlovák eredetű; Kereszttest jelent. Apai nagyapám takácsmester volt, sokat nem tudok róla. Anyait, hogy hatan voltak testvérek: négy fiú és két lány. Nagyapám korán meghalt, apám akkor még csak 6 éves volt. Mivel szegény sors-

ban éltek, őt is már 10 éves korában szolgagyerekeknek adták. Az volt a dolga, hogy a gazdája gyerekeit dajkálja és ringassa. Tehemeket és libákat is őrzött. 16 éves korában Endrére került cselédnek; a ház körül kellett segítenie meg a jószágot őriznie. A fizetése csak az volt, amit megevett, és évente kapott egy öltöny ruhát. Anyai nagyapám apja jobbágy volt; a jobbágyfölszabadulás után kapott 22.000 négyszögöl földet. Nagyapámék is hatan voltak testvérek, ő volt a legidősebb, s amikor megöszült, el kellett mennie a családi háztól. Kapott kettő hold szántót és egy szőlőhegyet. Árendás házban laktak, a kevés földből nem tudtak megélni, ezért elment cselédnek Újpestre. 15 évi cselédeskedés után tudott annyi pénzt gyűjteni, hogy megvehesse azt a helyet, ahol most lakunk... Anyai nagyapámról többet tudok: Friesz Mihálynak hívták. 1849-ben született, német származású. /A családnév ugyancsak szerepel a betelepítettek között./ Zamárdiba 1894-ben jöttek vissza lakni. Amikor a siófoki állomás készült, a vasúton dolgozott. 85 évet élt, de vonaton soha nem utazott. Egyetlen lányuk volt az anyám. Apám a házasságkötés után hozzájuk költözött, és így együtt éltek. Családunkban nem voltak nagy vagy híres emberek, de ami a megélhetéshez kellett, azt mindig előteremtették.

Gyermekkorom legrégebb emlékei közé tartozik az I. világháború kitörése. Anyám fölvetett az ölébe, és futott ki velem a hegyre, nézni a kivirágzott katona-vonatokat. Arra is emlékszem, amikor jöttek haza a katonák az olasz frontról, és a kiserdő alatt

szórták le a puskákat meg a szuronyokat. Mi, gyerekek fölhoztuk az Újsor végére, ahol a nálunk nagyobb legények lövöldöztek velük a Balaton felé.

Iskolába ide jártam a szomszédba; szerettem tanulni. Akkor a 6 osztályt egy tanító tanította - Varga Kálmán -, csak az utolsó éveimben tanított Tóth Endre kántortanító. Mindennap mentünk iskolába, délelőtt is, délután is. Hazafelé sorban kellett menni; volt egy vigyázó, aki ügyelt erre. Ha valaki nem rendesen ment, vagy nem köszönt a felmőtteknek, kikapott az iskolában. Erről van egy emlékezetes esetem: Hajmási János bácsi a teheneket etette, és kinézve az istállóajtón, látta a hazamenő gyerekeket. Másnap megmondta a mester úrnak, hogy nem köszöntek neki. Mind kikaptak, még én is, pedig én nem mentem ott, mivel közelebb laktunk az iskolához ...

Hárman voltunk testvérek: a néném, a húgom és én. Együtt élt a család: magyszüleim, szüleim és mi hárman. Mindenkinek megvolt a maga dolga. Amikor kimúltak az iskolából, anyém volt a szántás, a trágyahordás, a marokszedés és minden olyan munka, amit már meg tudtam csinálni. Ha a szüleim nem voltak otthon, az állatokat is nekem kellett ellátni. Abban az időben a mi házuk is - mint a legtöbb a faluban - mádtetős volt. Volt két szobánk - az egyik padlós -, konyha, kamra, istálló, pajta, az udvaron külön magtárkamra. A szüleim szorgalmas munkával szereztek 10 hold földet. Ezt később még én is megtoldottam úgy, hogy mire jött a tsz, majdnem 15 hold lett.

Tudomásom szerint soha nem éltünk szegénységben, mindig megvolt

minden szükséges. Sokat dolgoztunk, de az ünnepnapokat megtartottuk. Nagyon ritkán fordult elő, hogy vasárnap dolgoztunk; hacsak nem a lucerna úgy száradt, hogy össze kellett gyűjteni. Az ünnepnapok délutánjain kiültek a kispadra az emberek beszélgetni a napi dolgokról, régi történetekről, a betyárvilágról, boszorkányokról, javasasszonyokról. Ezeket mi gyerekek nagyon szívesen hallgattuk.

Az iskolám kívül én a könyvekből tanultam a legtöbbet. Nagyon sokat olvastam, főként Jókaitól. A futballpálya mellett lakott egy Szabadkáról kitelepített család. Nekik rengeteg könyvük volt: 94 Jókai-kötet; ezeket én majdnem mind elolvastam. Szerettem még a Mikszáth- és Gárdonyi-könyveket és az útleírásokat. A mai írókat nem kedvelem, csak ha az írásuk kapcsolatos a háborúval, amiben én is részt vettem. Hozzáuk mindig járt újság, még a nagyapám idejében is. Hosszú idő óta előfizetek az Élet és Tudományra.

A paraszt ember nem igen ért rá utazgatni, meg pénze sem volt rá, hát fiatal koromban csak Pesten voltam. Először 9 éves koromban, utána 18 évesen a mezőgazdasági kiállításon. Utána egy sem maradt ki, mindet láttam. Abban az időben még nem volt országjárás, hacsak az nem, amikor az iskola minden évben kirándult Tihanyba. A nagy világjárás a katona-időmben kezdődött. Voltam a Bácskában, Erdélyben, a Felvidéken, Oroszországban. A bácskai emberek jómódúak voltak; másutt ezt nem tapasztaltam, kivéve Erdély egyes - szász lakosú - falvait. Az orosz parasztoknál láttam a legnagyobb szegénységet és elmaradottságot.

Én soha nem akartam máshol élni, mint itt; mindig elégedett voltam a falummal, a hazámmal. A fiatal éveim voltak talán a legszebbek. Nálunk nem volt szokás a kocsmázás; ha mulatni akartunk, elmentünk valamelyikünknek a pincéjéhez, és ott jól kimótáztuk magunkat. Télen elmentünk a fomóba és az olvasóköribe, később a kultúrházba. Tanultunk egy-egy színdarabot - ez szórakozást jelentett -, és előadás után legtöbbször bál is volt. Szoktunk házaknál is bált rendezni; ott, ahol volt üres szoba vagy nagy konyha. Gyakran az utcám is táncoltunk, legtöbbször vasárnap estékként. Volt harmonikám, többem tudtunk muzsikálni, így a zene meg volt oldva. Mulatási lehetőséget jelentett egy-egy lakodalom, melynek estig tartó táncán ott volt az egész falu fiatalsága.

1930-ban, 20 éves koromban besoroztak katonának, de csak 1933-ban hívtak be katonai szolgálatra Kaposvárra, a tüzérséghez. 1936-ban megnősültem; feleséget Szóládról hoztam. Jó a házasságom, még ma is szeretjük egymást. 1937-ben újból bevonultam rádiós kiképzésre - akkor rendszeresítették a rádiót a honvédségnél. 1938-ban újra bevonultam; volt úgy, hogy tavasszal is, ősszel is be kellett vonulnom. 1942 tavaszán is behívtak, de akkor kivittek bennünket az orosz frontra. Ott ért talán az életem legnagyobb öröme, amikor megmondták, hogy kapok 14 napi szabadságot. Álmomban sem mertem gondolni, hogy a Dontól még haza is kerülök egyszer. De ott ért a legnagyobb szenvedés is ... 43 fokos hidegben, élelem nélkül vonultunk vissza, míg aztán január 18-án egy repülőtámadáskor megsebe-

sültem. Ez a támadás borzalmas volt, ugyanis csak a letisztított úton lehetett visszavonulni, ember ember hátán. Jött hét orosz repülő, szinte meghintették az utat bombával, a géppuskáikból pedig végig lőttek. Az úton maradt holttesteket széttiporták a hátravonuló tankok és autók. Szerencsémre engem és még két bajtársamat egy német autó felvett. Én a szememnél kaptam egy szilánkot, egy géppuska pedig levitte a bakancsom talpát. Az egyik bajtársam éppen a derékszíjám keresztül kapott három lövést, a másiknak pedig a bal lábát kettészakította egy szilánk. Alig néhány kilométer után elkezdett pattogni az autó, és a vezető a kocsit belevezette az útmenti árokba. A bent ülő három német fogta a fölszerelését, nekünk mondtak valamit, ők pedig elindultak gyalog. Az ott elhaladó katonák mondták, hogy elfogyott a benzin, szálljunk le mi is, és gyalogoljunk tovább. Akkor már a lövéseket kapott bajtársam halott volt, a lábsérült meg könyörgött, hogy ne hagyjam ott. De összeestem, amikor kiszálltam az autóból, és engem is támogatni kellett. Jött egy magyar sebesültszállító kocsi, megállt, hogy fölvegyen. Ez azonban annyira tele volt, hogy nem fértem be. Akkor az orvos egy bőrruhás katonát fölküldött a kocsi tetejére, engem pedig az ő helyére raktak. Így értünk Novioszkolba, egy hadikórházba, ahol rendszeren bekötöztek. Mivel már a kórház is menekült, bennünket kivittek az állomásra és vagonokba tettek. Egy orvos jött velünk, gyógyszer és élelem nélkül. A vonaton vegyesen voltak magyarok, németek, olaszok; köztük

1700 sebesült. Négy nap múlva értünk Kievbé. Ott már vártak bennünket; kiszedték a halottakat, kaptunk enni, és mindenkit átkötöztek. Kievből Lembergbe vittek egy sebtében berendezett hadikórházba. Az orvos - német volt -, amikor újra mentem a kötözőbe, azt mondta, hogy menjek haza, otthon gyógyítsanak meg. Így kerültem Kassára, ott voltam 45 napig, mire kijött a homlokomból a szilánk, ami majdnem kivitte a szememet. 1943 áprilisában leszereltem, s mivel mint sebesültet nem hívtak újra be, itthon értem meg az oroszok bejövételét a faluba. Igaz ugyan, hogy a nyilasok a leventékkel együtt engem is el akartak vinni, de elmentem az erdőbe, és onnan már csak akkor jöttem haza, amikor itt voltak az oroszok... Négy hónapot töltöttünk Endréden, ott született a második fiunk. Mire hazajöttünk, majdnem üres volt a lakás, nagyon sok-mindenünk hiányzott. Nem volt egy szem krumplink, kukoricánk sem. Az életet majdnem újból kellett kezdenünk. Néhány év alatt kezdtünk lábra állni, amikor a parasztságra - - mint a bibliában - rájött a nyolcadik csapás. Igaz, az uraktól elvették a földet, a szegény embereknek pedig kiosztották, de nekik meg kellett venni, és amit termeltek, azt elvették majdnem ingyen. Még kölcsönt is kellett adni az államnak. A beszolgáltatás súlyos teherként mehezedett ránk. Kétféle ár létezett: a szabad ár és a beszolgáltatási ár. A szabad ár az lehetett, amit a beszolgáltatáson kívül eladott termékért fizettek, de persze ilyen nem volt. Még ma is jól emlékszem az árakra ...

	Szabad ár	Beadási ár
búza	300,- Ft/q	80,- Ft/q
disznó	25,- Ft/kg	8,- Ft/kg
zsír	40,- Ft/kg	8,- Ft/kg
baromfi	30,- Ft/kg	8,- Ft/kg
tojás	1,20 - 2,00 Ft/db	0,08 Ft/db
tej	3,60 Ft/l	8 fillér

Ipari növényeket is kellett termelnünk: cukorrépat, somkórót, gyapotot, lent. Ezek a növények a répa kivételével nem termeszthetők nálunk; ezekre rá is fizettünk.

400 özl lent kellett vetnünk, én a legjobb földembe vetettem, a termésért mégis csak 36 Ft-ot kaptam, s a kiművésére ráment hat nap.

Mint említettem, 1936-ban nősültem; akkor még élt az apám, így ő volt a gazda. Az én saját gazdálkodásom apám halála - - 1943. május 30. - után kezdődött. A családi életben ez változást nem jelentett; talán a termelésben, az állattenyésztésben. Amit akartam és meg is tudtam volna valósítani, a Rákosi-rendszer keresztülhúzta. Ha szabadon gazdálkodhattam volna, egészen más életünk lehetett volna. A földosztáskor szerencsére nem vállaltam földet, mert az csak a beszolgáltatási terhet növelte volna. A kis gazdaságom el volt látva minden olyan eszközzel, felszereléssel, amilyenre szükségem volt. A családomat, igaz, sok munkával, de mindig el tudtam látni azzal, amire szükség volt. Elég jól éltünk. Soha kölcsönt nem vettem fel, apám, nagyapám sem. Napszámos munkát sem végeztem két napon kívül. Szerettem a paraszti munkát; soha nem akartam más lenni, és minden olyan munkát megcsináltam, amire egy paraszt-gazdaságnak szüksége van. Voltam ács, bogmár, asztalos, kőműves, de még suszter is. Ezekhez megvannak

a szükséges szermáim is. Amit meg tudtam csimálni, azért nem kellett pénzt kiadni. A háború utáni nehéz időkben ez igen lényeges volt...

Anyám csak mankóval tudott menni, mivel a törött lába soha nem jött rendbe. Közben nőttek a gyerekek, és amikor segíthettek volna, és 1956 után kezdtünk lábra állni, jött az egyiptomi kilencedik csapás: a termelészövetkezet. Amikor rám kényszerítették, nagyon el voltam keseredve. Tönkrement minden addigi munkám: az állataim, gazdasági felszereléseim, összes elért eredményem.

A munkám semmivel sem lett könnyebb, csak eredménytelenebb. Nagyon sokat kellett dolgozni, még ünnepeim is, amit eddig soha nem tettem. Még éjjel is mentünk kaszálni, gyűjteni, hogy legyen valami a 28, később a 38 forintos munkaegységért. A megmaradt egy tehenemnek év végén kaptam 380 kg szénát. Nyakig érő gazos kukoricát kapáltunk hetekig, és szedtük még a hóban is.

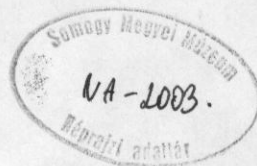
Többet arattam az első években, mint amikor még egyéni gazda voltam. Mikor az első kombájnok jöttek, zsákban kellett behordani a termést; ha jól ment, akkor hárman fölraktuk a vontatóra a 400 mázsát, és behordtuk a tóközi magtárba.

A sok munkáért alig kaptunk fizetést. Sokan el is hagyták a téeszt; azok voltak a szerencsésebbek, mert 60 évesen mentek nyugdíjba, én 65 évesen, 1316,- Ft nyugdíjjal. Amim ma van, az már nekem megvolt a téesz előtt is. Nem építettem új házat, de a téeszben kapott keresetéből senki sem.

Ha ma valakinek többje van, azt vagy a háztájiból teremtette elő sok munkával, vagy az eladott brettyójából vagy kölcsönből.

A mai életem olyan, mint egy idős emberé lehet. Elérhetetlen terveim soha nem voltak. A gyermekeinket rendszeresen fölneveltük, mindhármuknak szakmája van. Megnősültek, családot alapítottak, elhagyták a szülői házat. Van öt unokám, kettő dédunokám. Ők már másképp élnek, mint én gyermekkoromban, de nem biztos, hogy jobban. Igaz, hogy amikor én gyerekeskedtem, nem volt tévé, rádió, autó, még kerékpár sem a faluban, de volt nyugodt élet, a családok között szeretet. Az öregeket jobban megbecsülték, mint ma.

Hogy boldog voltam-e? ... Mindig megelégedett ember voltam. Addig szeretnék élni, amíg jó az egészségem."

T A R T A L O M J E G Y Z É K

I.	Vallás és erkölcs a XX. századi Zamárdiban /K.Kiss Jenő/	2. oldal
II.	Sorsfordulók /Friesz Kázmér/	23. oldal
III.	A vasút mint munkalehetőség /Bor Ferenc/	44. oldal
IV.	"Életem története" /Krizsán István elbeszélése alapján: Bemmé dr.Schneider Mária/	50. oldal

Szerkesztette és a Bevezetőt írta:
Bemmé dr.Schneider Mária